

Archeologienota

Erpe-Mere J. Cardijnstraat

Verslag van Resultaten

Bert ACKE, Maarten BRACKE en Paulien FONTEYN

20-1-2020

Titel: Archeologienota Erpe-Mere J. Cardijnstraat

Erkend archeoloog: Maarten Bracke, OE/ERK/Archeoloog/2015/00036

Auteurs: Bert Acke, Maarten Bracke en Paulien Fonteyn

Uittreksels uit CartoWeb.be met toelating van het Nationaal Geografisch Instituut C18084 -
www.ngi.be

Projectcode bureauonderzoek: 2019L210

Intern projectnummer: 2019.149

Locatiegegevens: Oost-Vlaanderen, Erpe-Mere, Joseph Cardijnstraat-Keerstraat

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 120582,02 en Y: 180265,22; X: 121150,37 en Y: 180334,76

Oppervlakte plangebied: 36 548m²

Kadastergegevens: Erpe-Mere, afdeling 6 Ottergem, sectie A, perceel 65F, 65K en 65L (zie figuur 7)

Topografische kaart: zie figuur 5 en 6

Betrokken actoren: Bert Acke (assistent-archeoloog), Maarten Bracke (erkend archeoloog), Paulien Fonteyn (assistent-archeoloog) en Michael Marreel (contactpersoon initiatiefnemer)

Wetenschappelijke advisering: /

Plaats en datum: Moerbeke-Waas, 20/01/2020

© Acke & Bracke bvba, Damstraat 206A, 9180 Moerbeke. De auteurs aanvaarden geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de auteurs.

1. INLEIDING	4
1.1. WETTELIJK KADER	4
1.2. ONDERZOEKSOPDRACHT	4
1.2.1. VRAAGSTELLING	4
1.2.2. RANDVOORWAARDEN	4
1.3. WERKWIJZE EN STRATEGIE	5
1.3.1. MOTIVERING ONDERZOEKSSTRATEGIE	5
1.3.2. ORGANISATIE VAN HET VOORONDERZOEK	6
1.3.3. ADVIES SPECIALISTEN	6
1.3.4. WETENSCHAPPELIJKE ADVISERING	6
1.3.5. SELECTIE BRONNEN	6
2. BUREAUONDERZOEK	7
2.1. HUIDIGE TOESTAND	7
2.2. GEPLANEDE WERKEN	9
2.3. LANDSCHAPPELIJKE LIGGING	10
2.3.1. TOPOGRAFISCHE SITUERING	10
2.3.2. LANDSCHAPPELIJKE SITUERING	12
2.3.3. BODEMKUNDIGE SITUERING	14
2.3.4. GEOLOGISCHE SITUERING	15
2.4. HISTORISCHE SITUERING	18
2.5. ARCHEOLOGISCHE SITUERING	25
3. SYNTHESE	27
3.1. ARCHEOLOGISCH VERWACHTINGSPATROON	27
3.2. AFWEGING VERDER VOORONDERZOEK	28
3.3. BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN	28
4. SAMENVATTING	30
5. BIBLIOGRAFIE	32
6. BIJLAGES	33

1. Inleiding

1.1. Wettelijk kader

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen te Erpe-Mere J. Cardijnstraat-Keerstraat (provincie Oost-Vlaanderen), gelegen buiten woon- en recreatiegebied en waarbij de totale oppervlakte van de bodemingrepen 5000m² of groter is, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

1.2. Onderzoeksopdracht

1.2.1. Vraagstelling

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?
- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?
- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?
- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?
- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?
- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

1.2.2. Randvoorwaarden

Niet van toepassing.

1.3. Werkwijze en strategie

1.3.1. Motivering onderzoeksstrategie

In het bureauonderzoek wordt een zo duidelijk mogelijk beeld gevormd van de huidige archeologische, historische en landschappelijke informatie van het projectgebied en diens omgeving. Deze gegevens worden vergeleken met de geplande werken en de hiermee gepaard gaande verstoringen en vergravingen in de bodem. Het uiteindelijke doel is het bepalen of verder archeologisch onderzoek al dan niet aangewezen is.

Informatie over de afbakening van het plangebied en de geplande werkzaamheden werd aangeleverd via de initiatiefnemer door middel van ontwerpplannen en via mondelinge of schriftelijke communicatie. Om een zicht te krijgen op de huidige archeologische kennis van het plangebied en van de directe omgeving werd de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) geraadpleegd.¹ Deze online databank is uitsluitend toegankelijk voor geregistreerde gebruikers, hoofdzakelijk archeologen. Aanvullend werden verschillende historische kaarten geraadpleegd via Geopunt², de centrale toegangspoort tot geografische overheidsinformatie, en via Cartesius³, een databank die kaarten bundelt van het Nationaal Geografisch Instituut (NGI), de Koninklijke Bibliotheek, het Rijksarchief, lokale archieven en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika. Aansluitend hierbij werden ook verschillende luchtfoto's bekeken die genomen zijn sinds de jaren '70 van vorige eeuw. Op het kaartmateriaal en de luchtfoto's werd het plangebied geprojecteerd, om zodoende een duidelijk beeld te krijgen van het landgebruik gedurende de laatste eeuwen. Geopunt leverde ook verschillende kaarten op die betrekking hebben tot de landschappelijke en bodemkundige ligging van het gebied. Een kadasterplan dat beschikbaar is via de GRB-kaart op Geopunt werd vergeleken met hetgene dat beschikbaar is via de CadGIS Viewer van de Federale Overheid.⁴ Een topografische kaart werd verkregen via het NGI.⁵ Daarnaast kon geput worden uit een akte genomen archeologienota van de percelen net ten noorden van het plangebied, eveneens opgemaakt door Acke & Bracke bvba.⁶

Op basis van dit onderzoek en het raadplegen van bovenvermelde bronnen kan een antwoord gegeven worden op de vooropgestelde onderzoeksvragen.

¹ <https://cai.onroenderfgoed.be/>

² <http://www.geopunt.be/kaart>

³ <http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>

⁴ <http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/>

⁵ <http://www.ngi.be/topomapviewer/>

⁶ <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/5498>

1.3.2. Organisatie van het vooronderzoek

In eerste instantie werd gestart met het bureauonderzoek waarbij de diverse beschikbare bronnen geraadpleegd worden. Daarnaast werd in detail bekeken wat de huidige toestand is van het plangebied en werden de geplande werkzaamheden onder de loep genomen. Op basis van deze gegevens samen werd afgetoetst of ten eerste verder vooronderzoek noodzakelijk is en ten tweede welke onderzoekstappen er eventueel genomen moeten worden.

1.3.3. Advies specialisten

Niet van toepassing.

1.3.4. Wetenschappelijke advisering

Niet van toepassing.

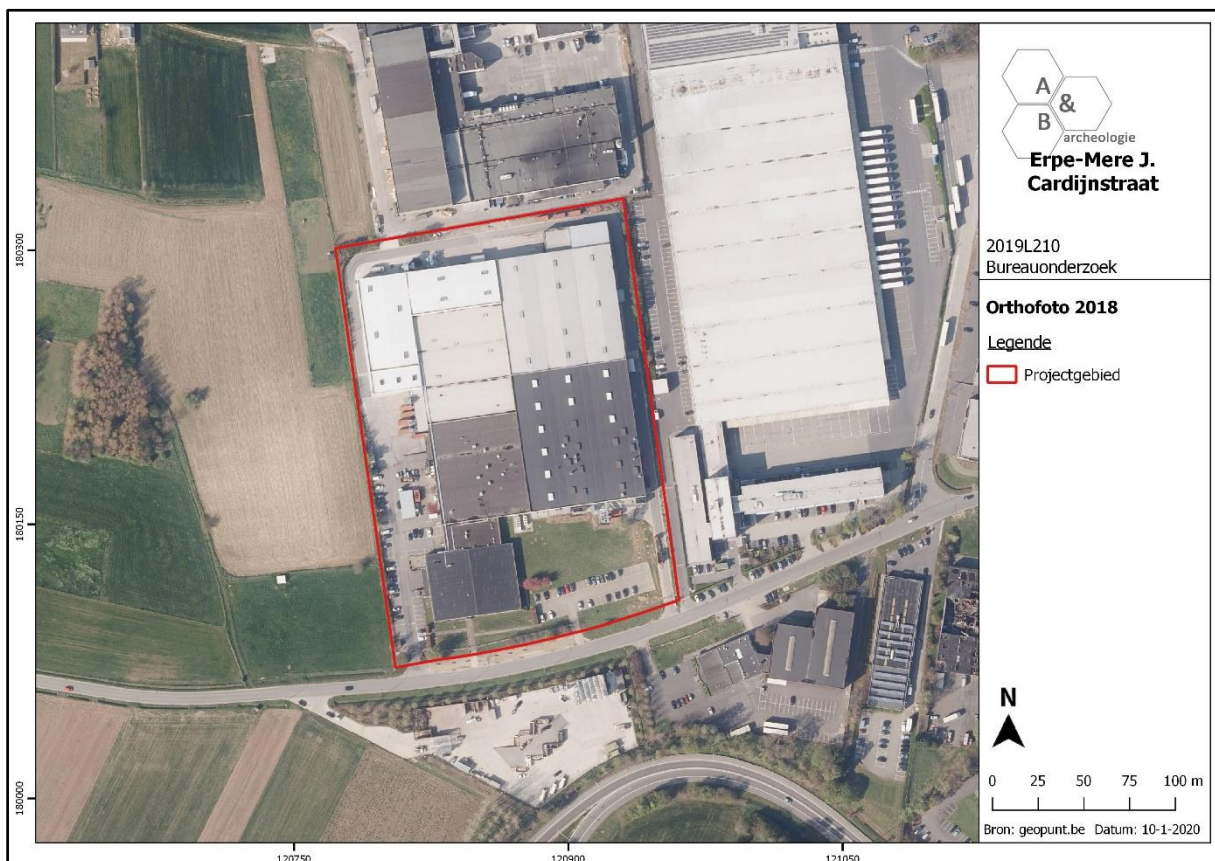
1.3.5. Selectie bronnen

De gebruikte bronnen zijn beschreven onder 1.3.1. De bronnen daaronder vermeld waren afdoende om een gedegen advies te geven voor een verder archeologisch traject. Bijkomend archiefonderzoek werd niet opportuun geacht.

2. Bureauonderzoek

2.1. Huidige toestand

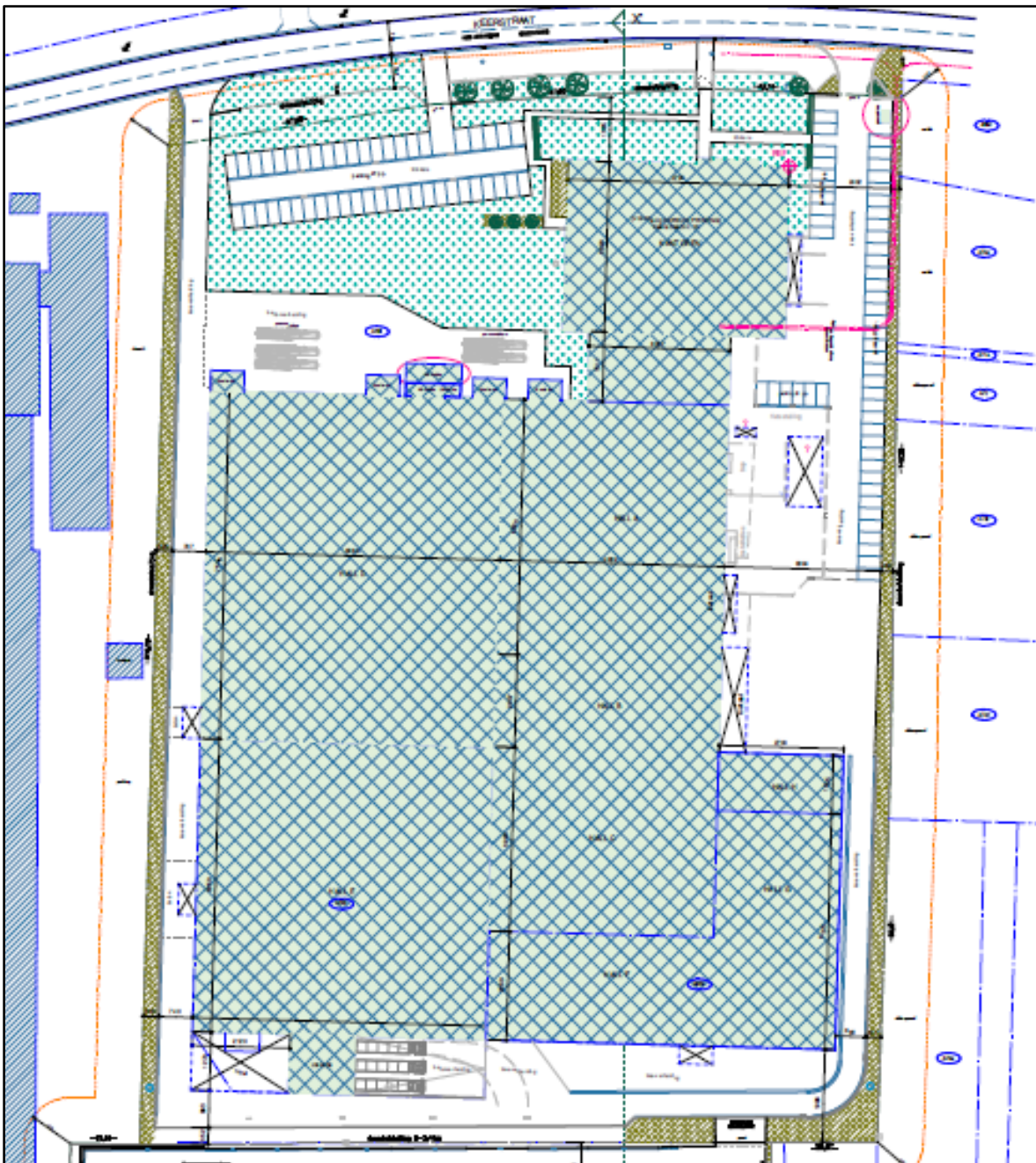
Het terrein, 36 548m² groot, heeft een rechthoekige vorm en is noord-zuid georiënteerd. Het grenst in het zuiden aan de Keerstraat. Het plangebied wordt bijna volledig ingenomen door een kantoorgebouw met bijhorende industriële loodsen, met errond een verharding in asfalt en beton voor interne circulatie en parkeren. De gebouwen beslaan een totale oppervlakte van 20 638,93m² en zijn gefundeerd met betonplaten en paalfunderingen. In de zuidoostelijke hoek is een bijkomende parking in klinkers gelegen, met daarrond de enige groenzones (gras, enkele struiken en lage bomen) die het plangebied rijk is. In de zuidwestelijke hoek is een ondergrondse hoogspanningsleiding aanwezig, die in een L-vorm richting de hoogspanningscabine loopt; deze is aan de zuidzijde tegen de fabriekshallen aangebouwd (zie plan bestaande toestand hieronder en in bijlage voor positie van deze leiding). Op het terrein is een voormalige drukkerij gevestigd; naast de funderingen op voeten of paalfundering en de riolering en nutsleidingen van het bestaand gebouw zijn ook op meerdere plaatsen zware fundeermassieven aanwezig voor de drukpersen. Volgens de contactpersoon van de initiatiefnemer is de grond minstens tot 1m diep geroerd geweest bij de bouw van de bestaande gebouwen.

Figuur 1 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2018 (bron: geopunt.be).

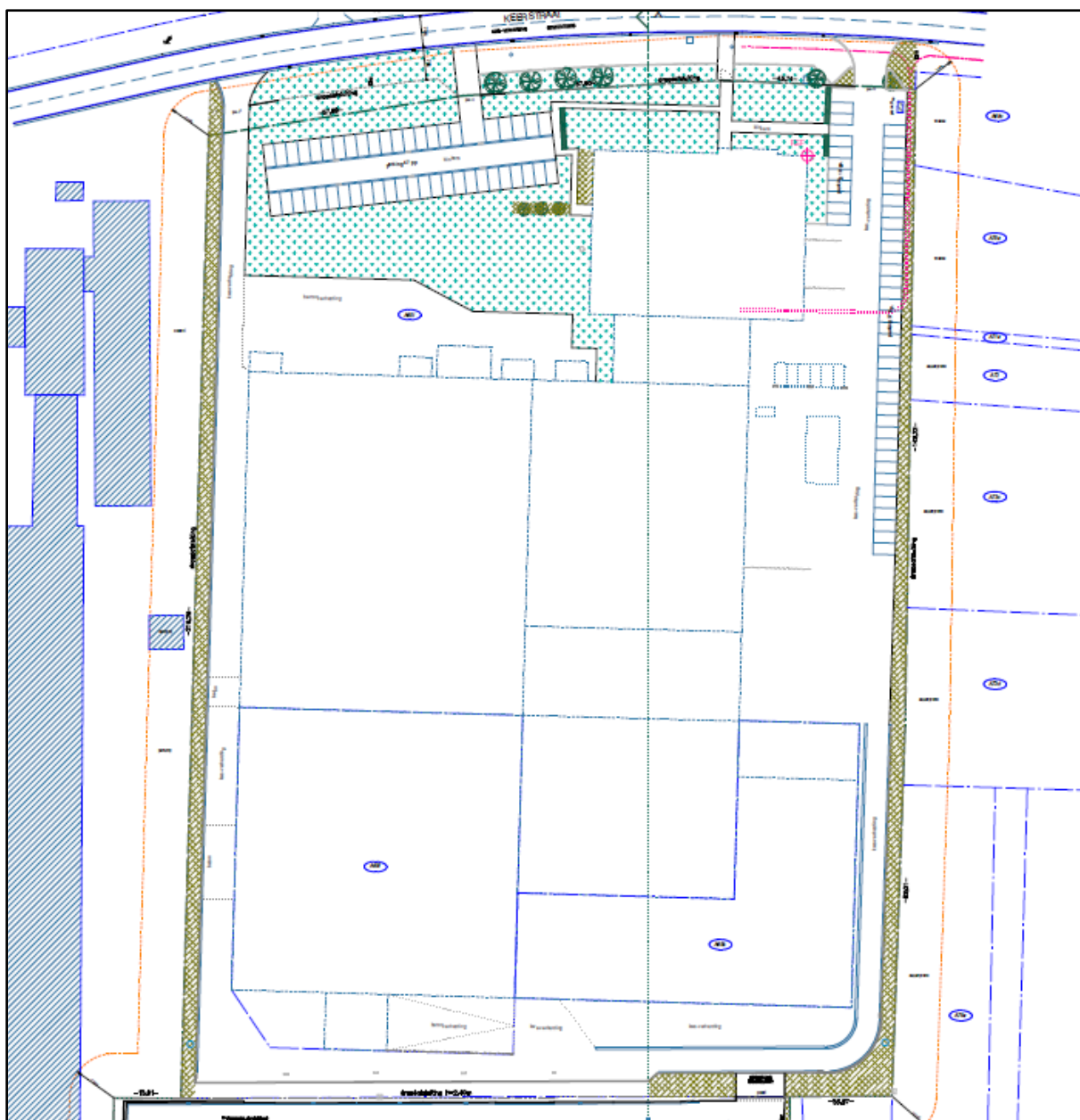
Figuur 2 Beeld vanuit het zuidoosten op het plangebied (bron: <https://www.google.com/maps>).

Figuur 3 Plan bestaande toestand, het noorden ligt onderaan (bron: initiatiefnemer).

2.2. Geplande werken

Deze archeologienota heeft betrekking op de sloop van de bestaande gebouwen op het terrein. Daarna worden er nieuwe bedrijfsgebouwen op het terrein opgericht, als uitbreiding van het bedrijf dat net ten noorden van het plangebied is gelegen, langsheen de Joseph Cardijnstraat. Deze nieuwbouwwerken maken deel uit van een toekomstige aanvraag voor omgevingsvergunning en worden niet behandeld in deze archeologienota. Bij de sloop worden alle in groen gearceerde gebouwen zoals aangeduid op het plan bestaande toestand (zie figuur 3 en bijlage) afgebroken. Er wordt ook ondergrondse uitbraak voorzien (fundeervoeten, leidingen). Er worden geen wezenlijke terreinwijzigingen uitgevoerd bij deze sloop. De verhardingen rond de gebouwen, de parkeerzone in de zuidoostelijke hoek en de groenzones worden niet verwijderd bij de sloopwerken.

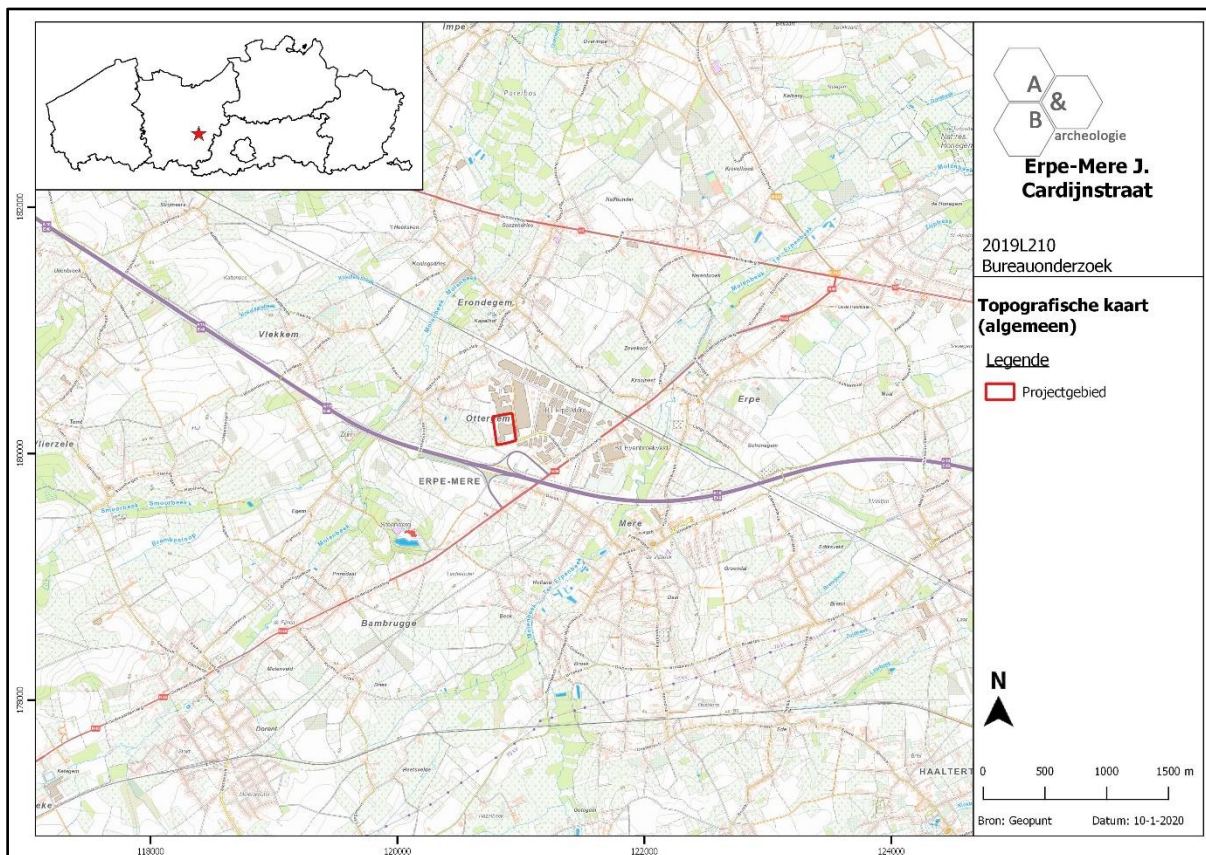

Figuur 4 Toestand na de sloop, het noorden ligt onderaan (bron: initiatiefnemer).

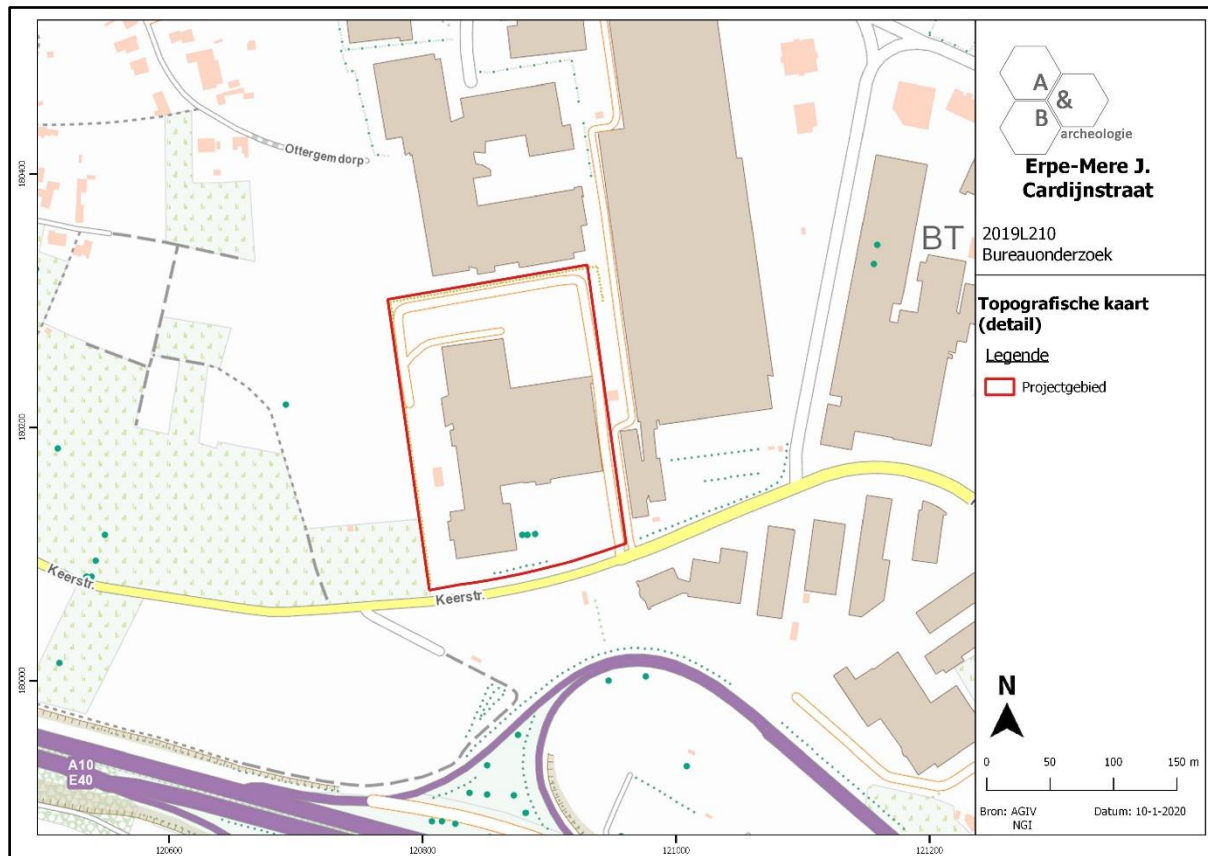
2.3. Landschappelijke ligging

2.3.1. Topografische situering

Erpe-Mere is een fusiegemeente gelegen in het zuidoosten van de provincie Oost-Vlaanderen, ten zuidwesten van de stad Aalst. De deelgemeenten van Erpe-Mere zijn Erpe, Mere, Aaigem, Bambrugge, Burst, Erondegem, Ottergem en Vlekkem. Het plangebied is een goede 500m ten zuidoosten van de kleine dorpskern van Ottergem gelegen en maakt deel uit van een industrieterrein. Ottergem is centraal gelegen binnen het grondgebied van Erpe-Mere en wordt omringd door het merendeel van de andere deelgemeenten. De E40 autosnelweg Gent-Brussel loopt iets ten zuiden van Ottergem van west naar oost, het industrieterrein waarvan sprake ontwikkelde zich ten noorden van het afrittencomplex Erpe-Mere langs de E40, en ten westen van de N46 Oudenaardsesteenweg. Het plangebied is het meest zuidwestelijk gelegen deel van het industrieterrein, ten westen ervan strekt zich een eerder landelijke omgeving uit met daarin onder meer de dorpskern van Ottergem, ten noorden en oosten zijn andere industriegebouwen gelegen, en ten zuiden de Keerstraat en het afrittencomplex. Op de bodemgebruikskaart van 2001 staat het gebied grotendeels aangeduid als 'Industrie- en handelsinfrastructuur' met ook nog delen 'Akkerbouw' en 'Weiland', wat niet geheel overeenkomt met het huidige gebruik.

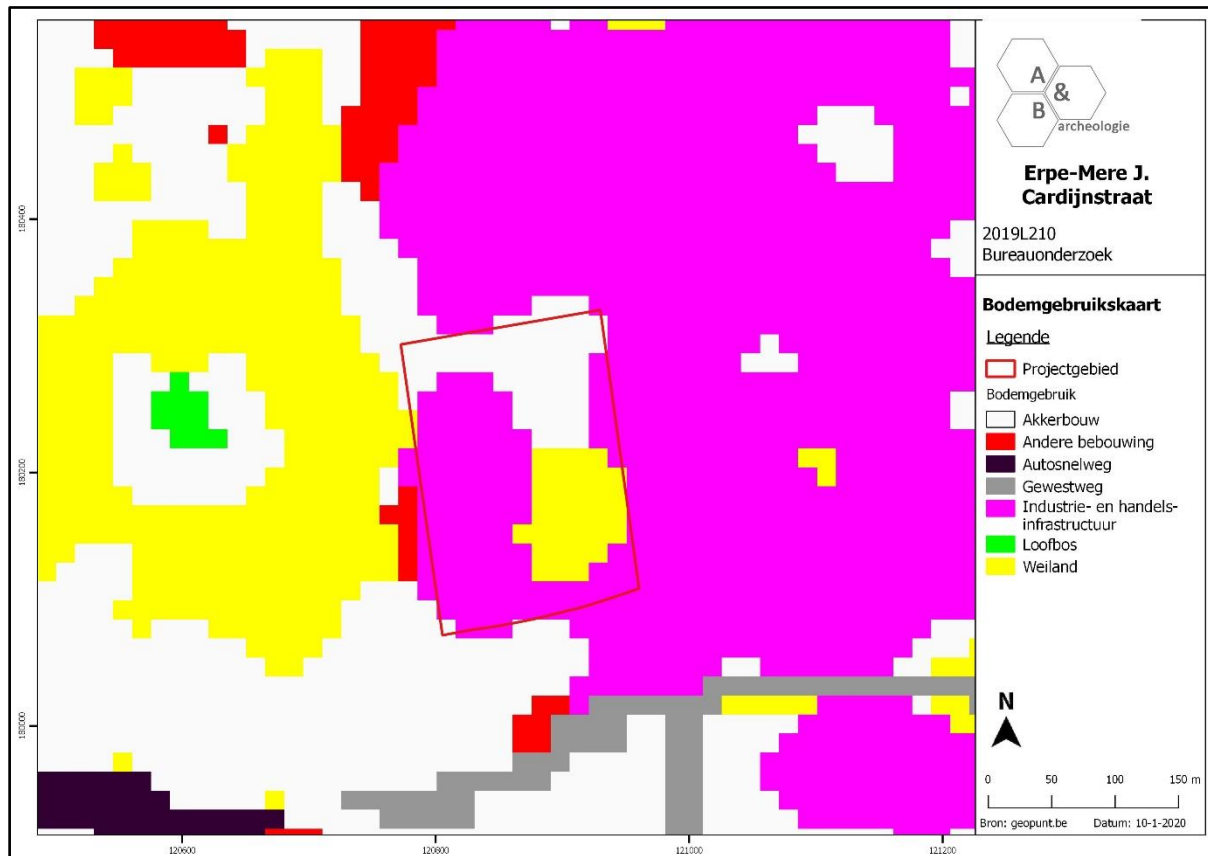
Figuur 5 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

Figuur 6 Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

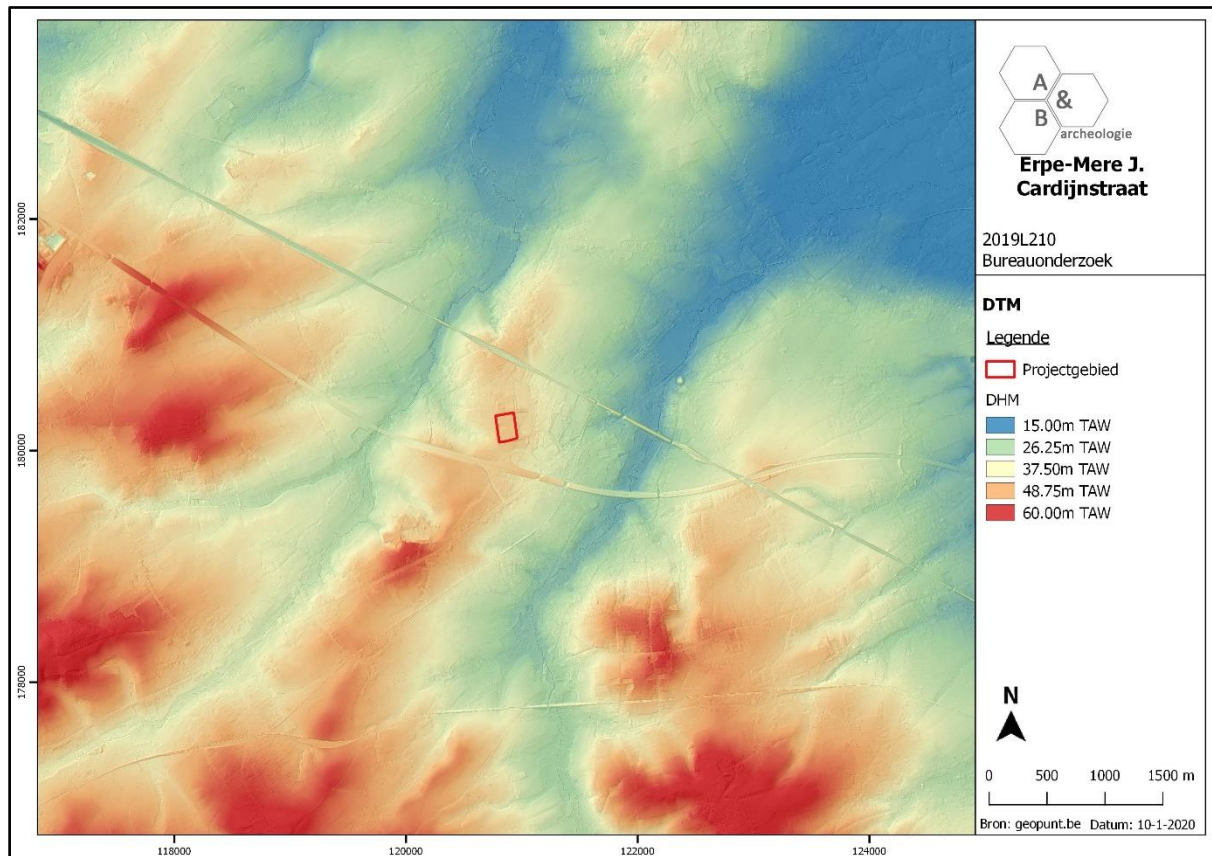
Figuur 7 Zicht op het kadasterplan (bron: geopunt.be).

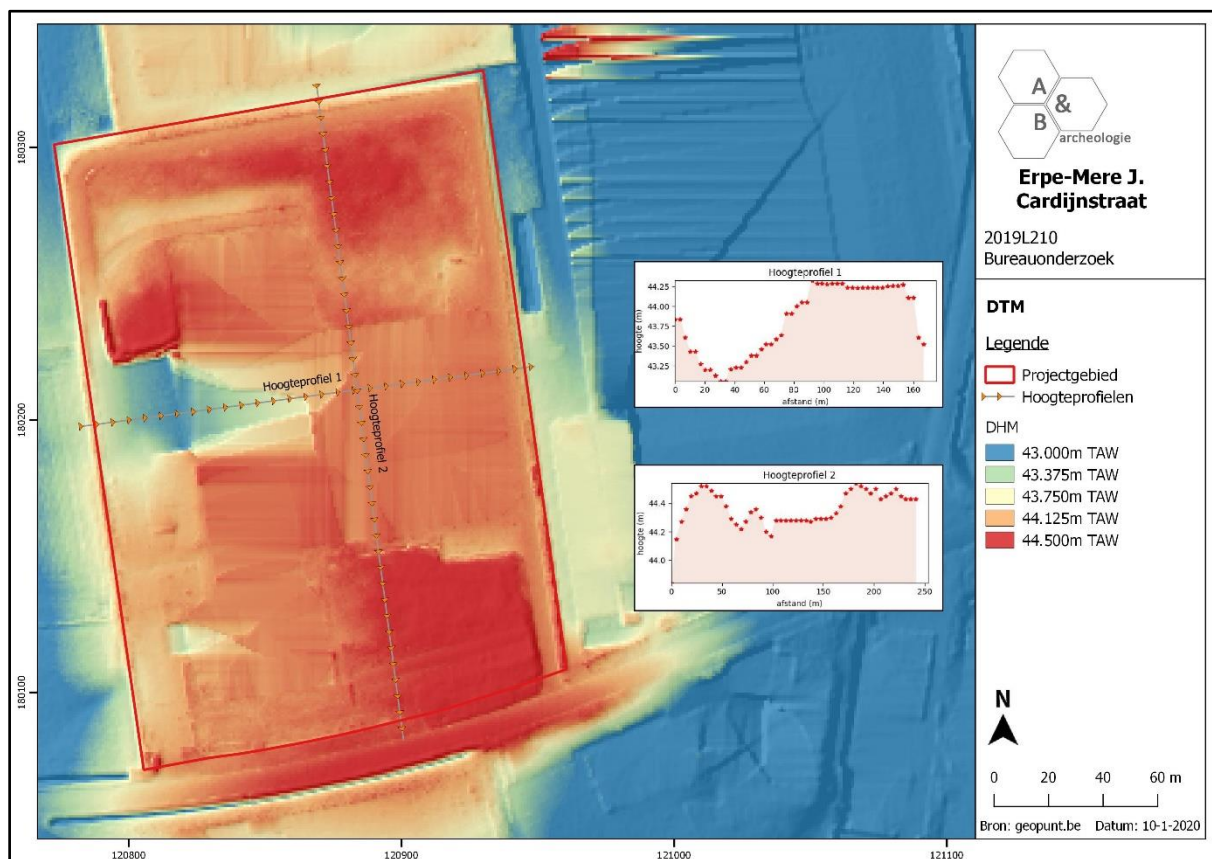
Figuur 8 Zicht op de bodemgebruiksk kaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

2.3.2. Landschappelijke situering

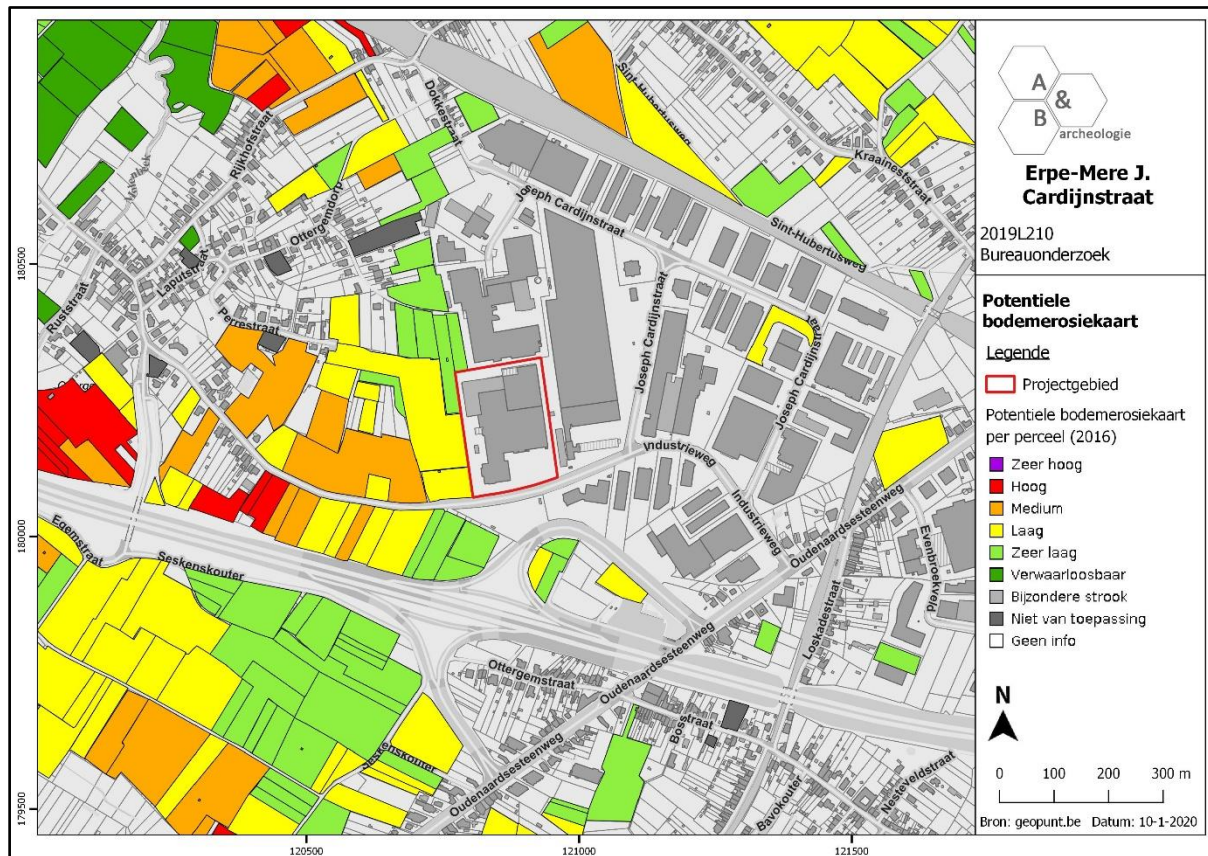
Ottergem en het plangebied zijn te situeren op een noordelijke uitloper van een heuvelrug die deel uitmaakt van de Vlaamse Ardennen. Deze uitloper wordt in het westen begrensd door de vallei van de Molenbeek (die verder naar het noorden nabij Wichelen uitmondt in de Schelde) en in het oosten door de Ten Erpenbeek (die verder naar het noordoosten ten noorden van Aalst in de Dender uitmondt). Beide waterlopen zijn op ruime afstand van het plangebied te situeren (resp. 700m en 1,2km). Er bevinden zich geen andere natuurlijke waterlopen in de buurt. Op het gedetailleerde digitale hoogtemodel van het plangebied is een zeer geaccidenteerd terrein te zien, waarvan het maaiveld hoofdzakelijk tussen +44,00 en +44,60m TAW te situeren is, met in het westen plaatselijk een lagere zone op +43,00m TAW. Het terrein is opvallend hoger gelegen (ca. 1,5m) dan de percelen ten oosten en westen, wat ongetwijfeld een gevolg is van menselijk ingrijpen op het bestaande maaiveldniveau bij het optrekken van de bebouwing en verharding. Op de potentiële bodemerosiekaart wordt het plangebied niet ingekleurd. De aangrenzende gronden ten westen kennen een zeer lage tot lage erosiegraad.

Figuur 9 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel (bron: geopunt.be).

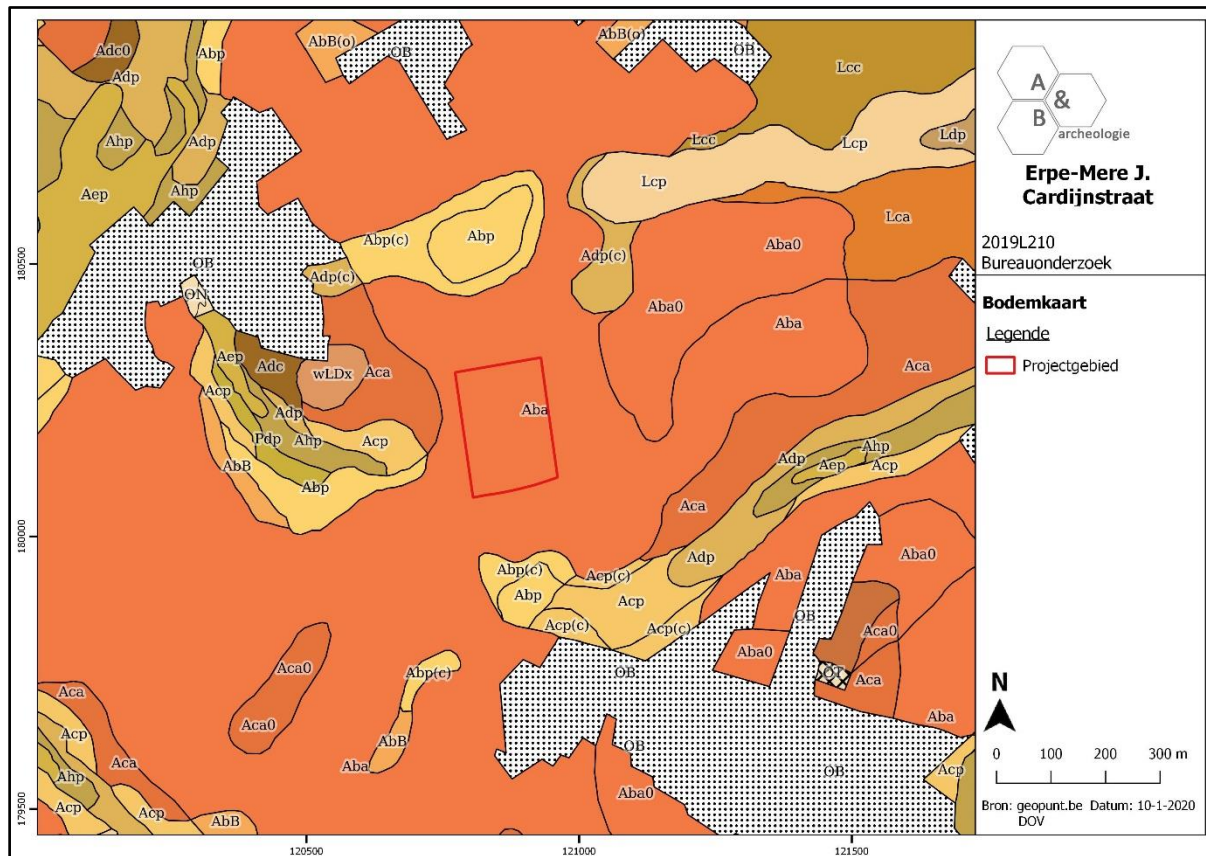
Figuur 10 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel, op siteniveau (bron: geopunt.be).

Figuur 11 Zicht op de Potentiële bodemerosiekaart (bron: geopunt.be).

2.3.3. Bodemkundige situering

De bodemkaart geeft aan dat ter hoogte van het plangebied een Aa bodem aanwezig is: een droge leembodem met textuur B horizont. De serie Aa ontwikkeld in het Pleistocene loessdek vertoont onder de A horizont een aan klei en sesquioxiden aangerijkte textuur B horizont. De bouwvoor is een donkerbruin, homogeen humushoudend leem. De Bt is bruin zwaar leem (gemiddelde 20% klei) met meestal goed ontwikkelde polyedrische structuur en kleihuidjes (coatings). Naar onder toe neemt het kleigehalte sterk af en verdwijnt de structuur geleidelijk terwijl de kleur geelbruin wordt. De bodems vertonen geen watergebrek en geen wateroverlast dank zij de gunstige drainage en het hoog waterbergend vermogen.

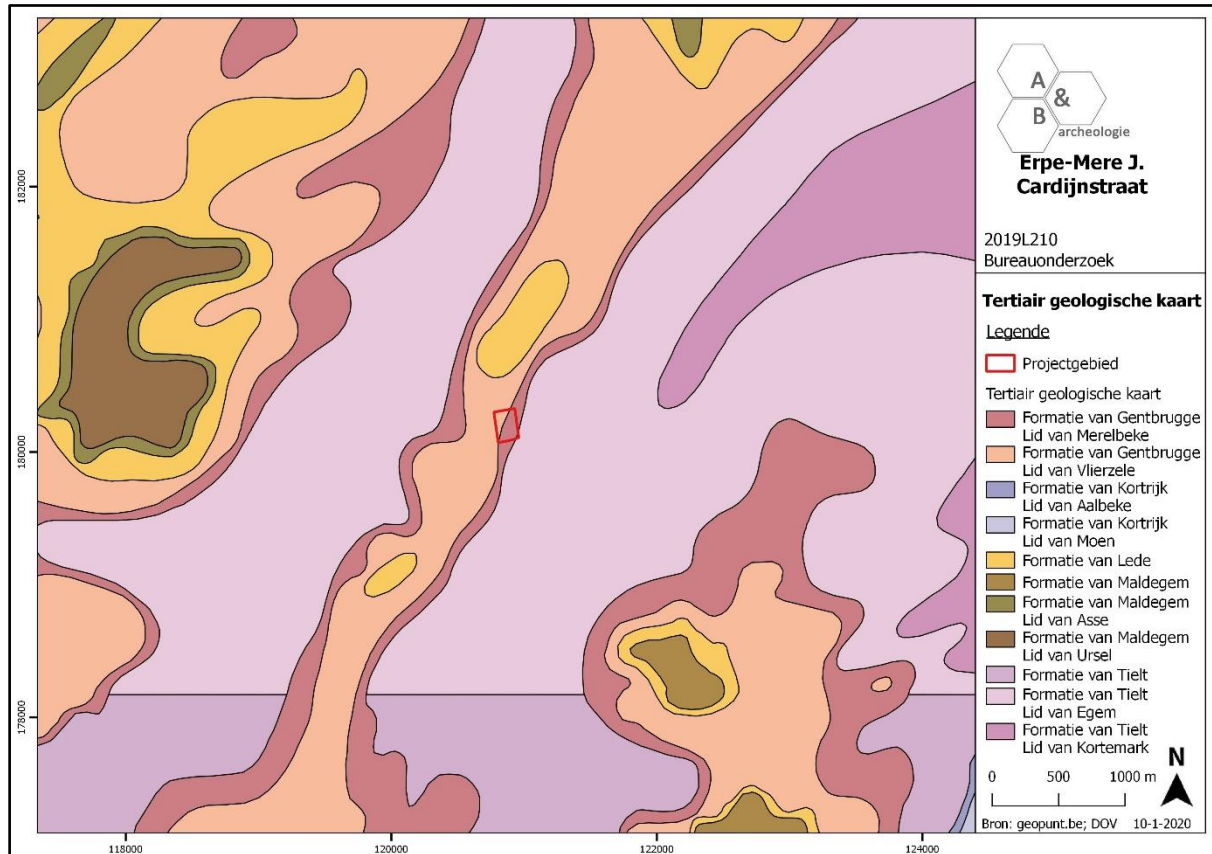

Figuur 12 Zicht op de bodemkaart (bron: DOV).

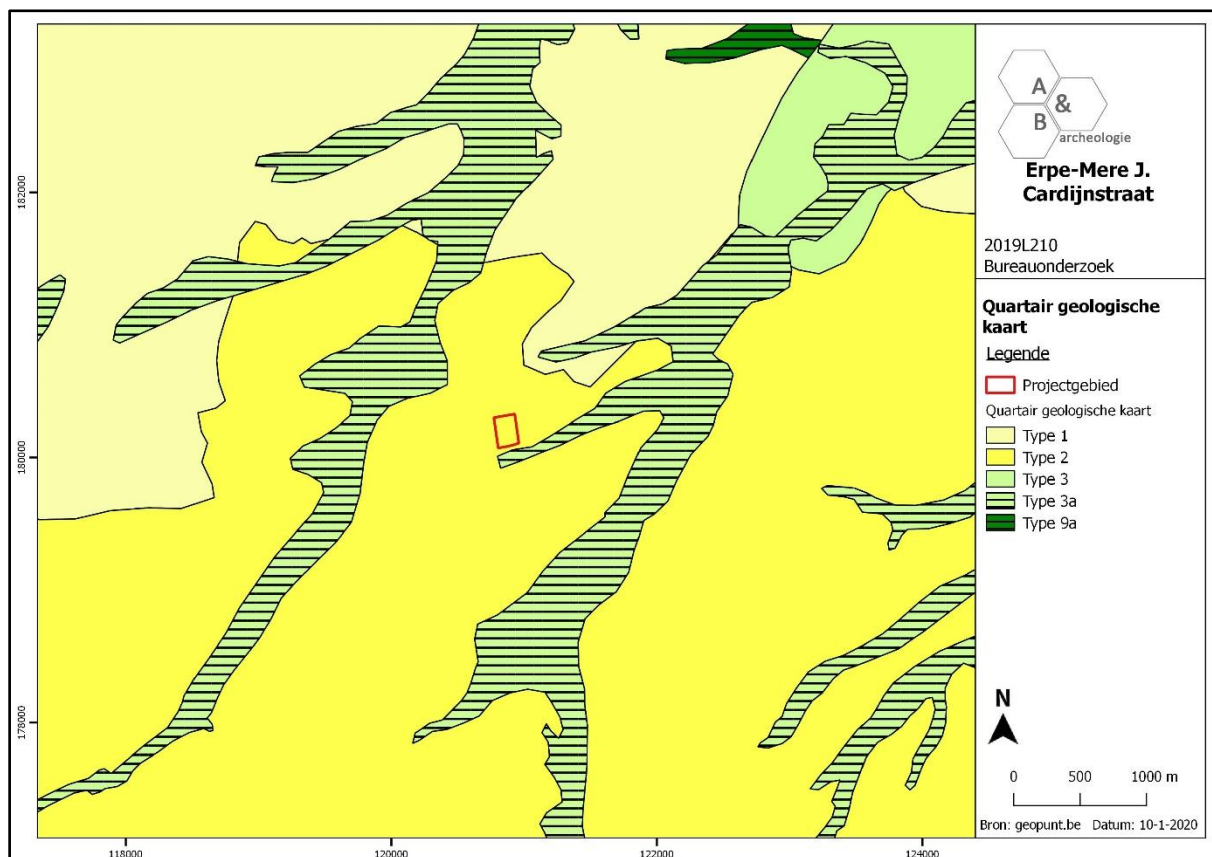
2.3.4. Geologische situering

De tertiaire opbouw ter hoogte van het plangebied bestaat uit de Formatie van Gentbrugge, Lid van Vlierzele, in het westen. Deze formatie kenmerkt zich door groen tot grijsgroen fijn zand, soms kleihoudend, plaatselijk dunne zandsteenbankjes, glauconiethoudend en glimmerhoudend. In het oostelijke deel wordt de Formatie van Gentbrugge, Lid van Merelbeke aangegeven. Deze eenheid bestaat uit een blauwgrijze tot donkergrijze klei, dunne zandlensjes, organisch materiaal en pyrietachtige concreties.

De Quartair geologische kaart geeft aan dat de ondergrond van het plangebied bestaat uit het type 2, omschreven als volgt: geen Holocene en/of Tardiglaciale afzettingen bovenop de Pleistocene sequentie. Het betreft eolische afzettingen van zand tot silt van het Weichseliaan (laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holocene (code **ELPw**), mogelijk kunnen ook hellingsafzettingen van het Quartair (**HQ**) aanwezig zijn.

Figuur 13 Uitsnede uit de Tertiair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

Figuur 14 Uitsnede uit de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

2	
ELPw en/of HQ	ELPw Eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen; zand tot zandleem in het noordelijke en centrale gedeelte van Vlaanderen; silt (loess) in het zuidelijke gedeelte van Vlaanderen.
	HQ Hellingsafzettingen van het Quartair.

Figuur 15 Uitleg bij de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

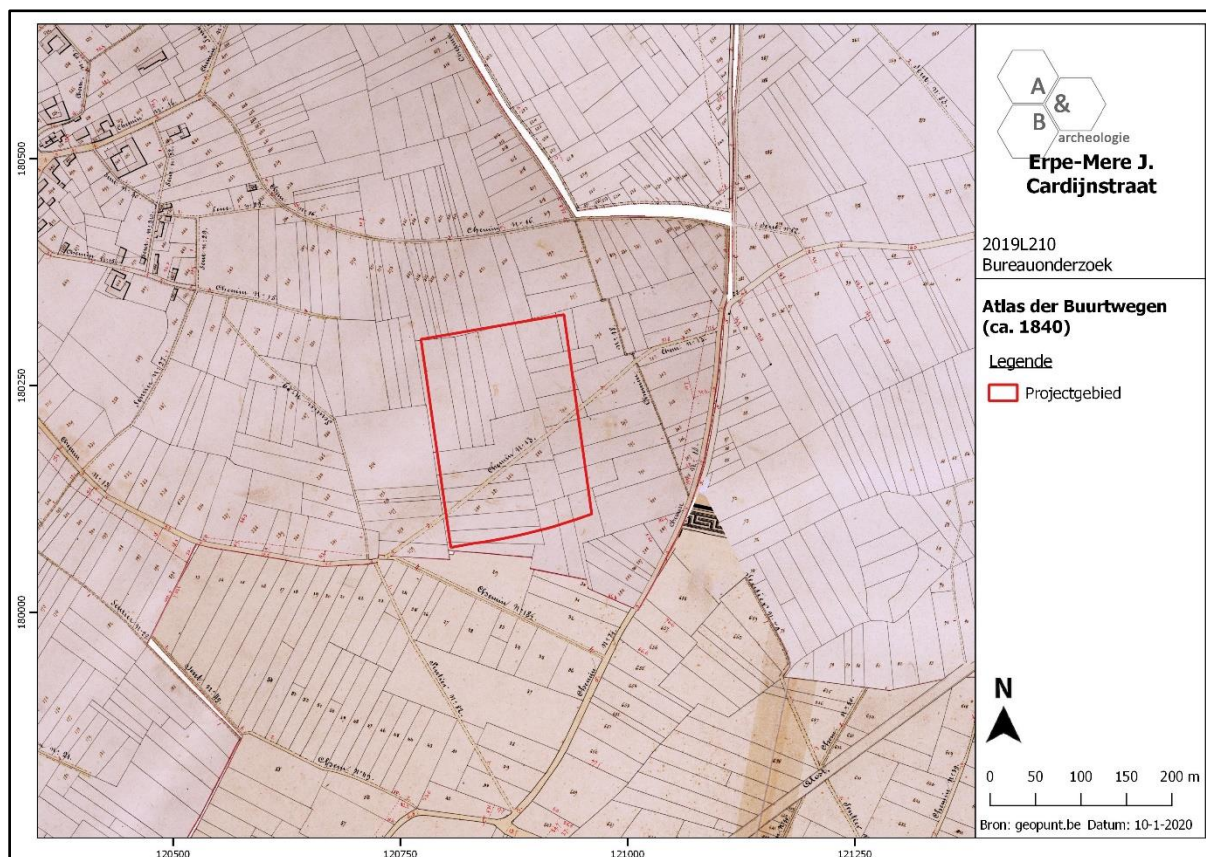
2.4. Historische situering⁷

Over de ontwikkeling van de kleine dorpskern van Ottergem is weinig informatie voorhanden. De oudste vermelding dateert van 1108. Het dorp was nauw verbonden met Erondegem en behoorde tot " 's graven propre dorpen", die onder het rechtstreekse beheer der Graven van Vlaanderen stonden. Sinds de 15de eeuw werd de heerlijke titel gevoerd onder meer door de familie Van Erpe, de Schoutheete, de Wilde en de Norman. In 1773 werd de parochie Ottergem van Erondegem gescheiden. Concrete informatie over de ontwikkeling van het plangebied kan afgeleid worden uit cartografische bronnen. De oudst betrouwbare bron is de Ferrariskaart uit ca. 1777. Het plangebied is ten zuidoosten van de dorpskern van Ottergem gelegen, ter hoogte van landbouwgronden. Iets ten westen is een gehucht van enkele huizen gelegen langsheen een voorloper van de Keerstraat. Op alle latere kaarten is dit gehucht niet meer te zien, mogelijk is de projectie op de Ferrariskaart niet 100% accuraat. De kaarten uit midden 19de eeuw zijn gedetailleerder, daarop is op en nabij het plangebied geen bebouwing te zien. Het terrein is vermoedelijk nog steeds landbouwgrond, opvallend is dat er van zuidwest naar noordoost een veldwegel door het plangebied loopt. De Keerstraat kent op dat moment nog niet haar huidige loop, in het zuiden grenst het plangebied aan andere landbouwgronden. Deze situatie blijft dezelfde tot voorbij het midden van de 20ste eeuw. Op de topografische kaarten uit de 19de-20ste eeuw worden een aantal hoogtelijnen weergegeven op het plangebied die duiden op een geleidelijk hellend karakter van het terrein van oost naar west (of omgekeerd, is niet duidelijk op basis van het kaartmateriaal). Op de luchtfoto van 1971 is het plangebied nog steeds landbouwgebied en is de veldwegel die door de velden loopt te zien. De oorspronkelijk loop van de Keerstraat is aangepast (vermoedelijk in het kader van de ontwikkeling van de E40 en de afrit Erpe-Mere), deze begrenst nu het terrein in het zuiden. Sinds de luchtfoto van 1979-1990 is de ontwikkeling van het plangebied en het industrieterrein goed te volgen. Hierbij wordt het voormalige landelijke karakter en de helling geleidelijk uitgewist. De bebouwing op het plangebied breidt stelselmatig uit en de landbouwgronden maken plaats voor gebouwen en verharding.

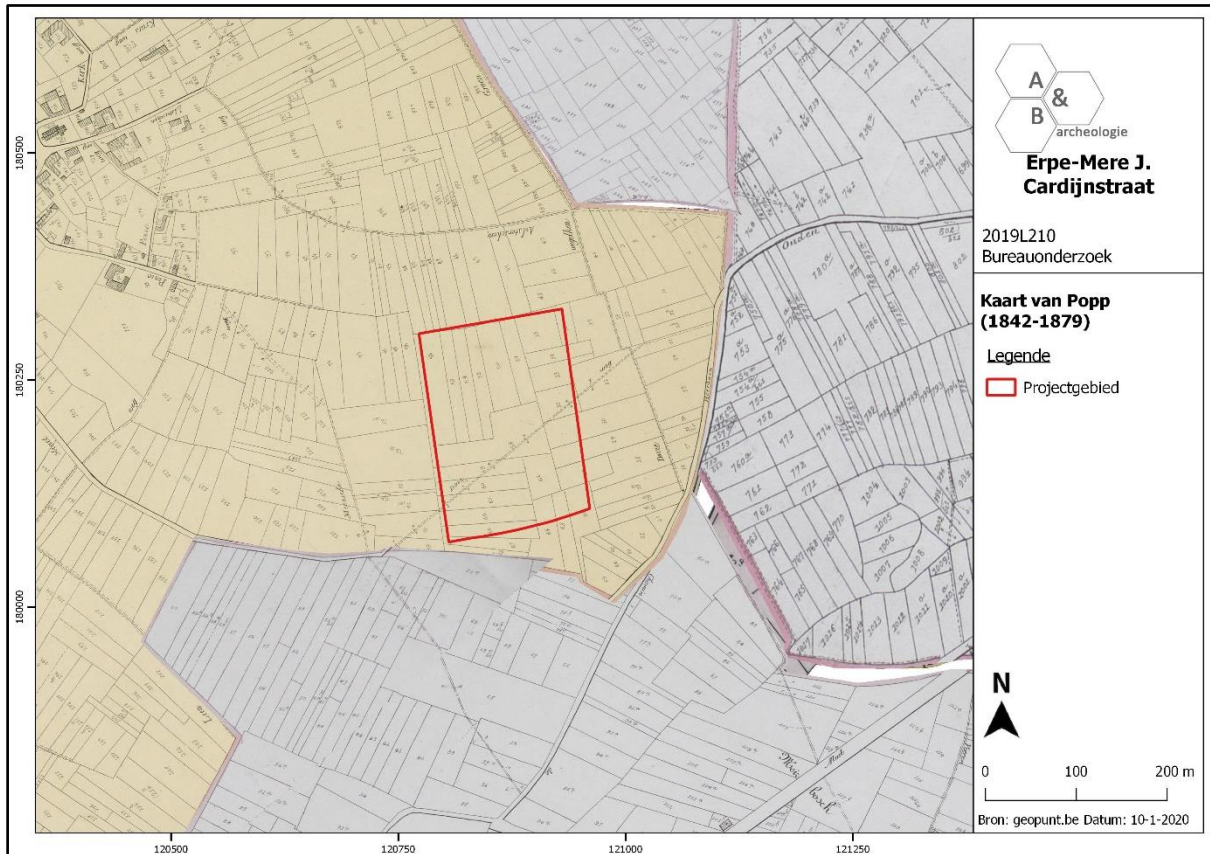
⁷ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/13426>

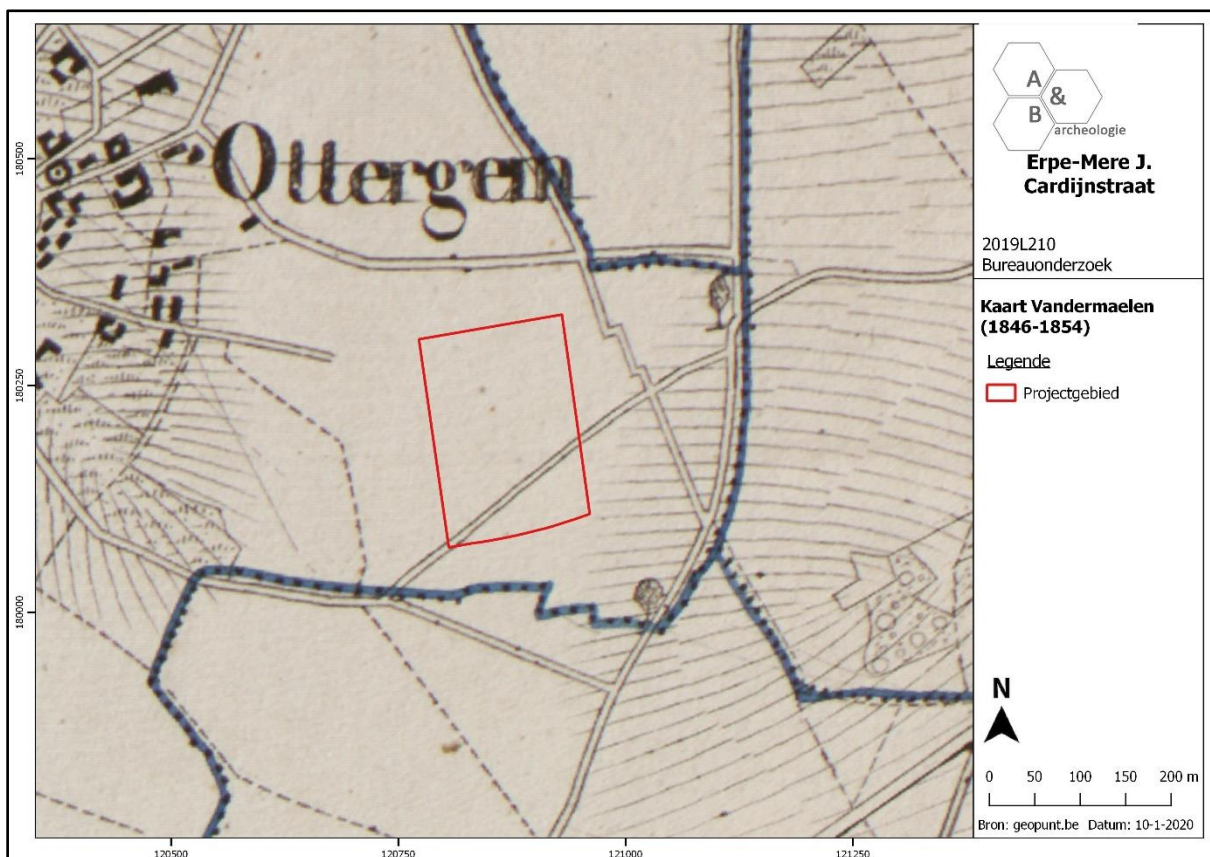
Figuur 16 Uitsnede uit de Ferrariskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

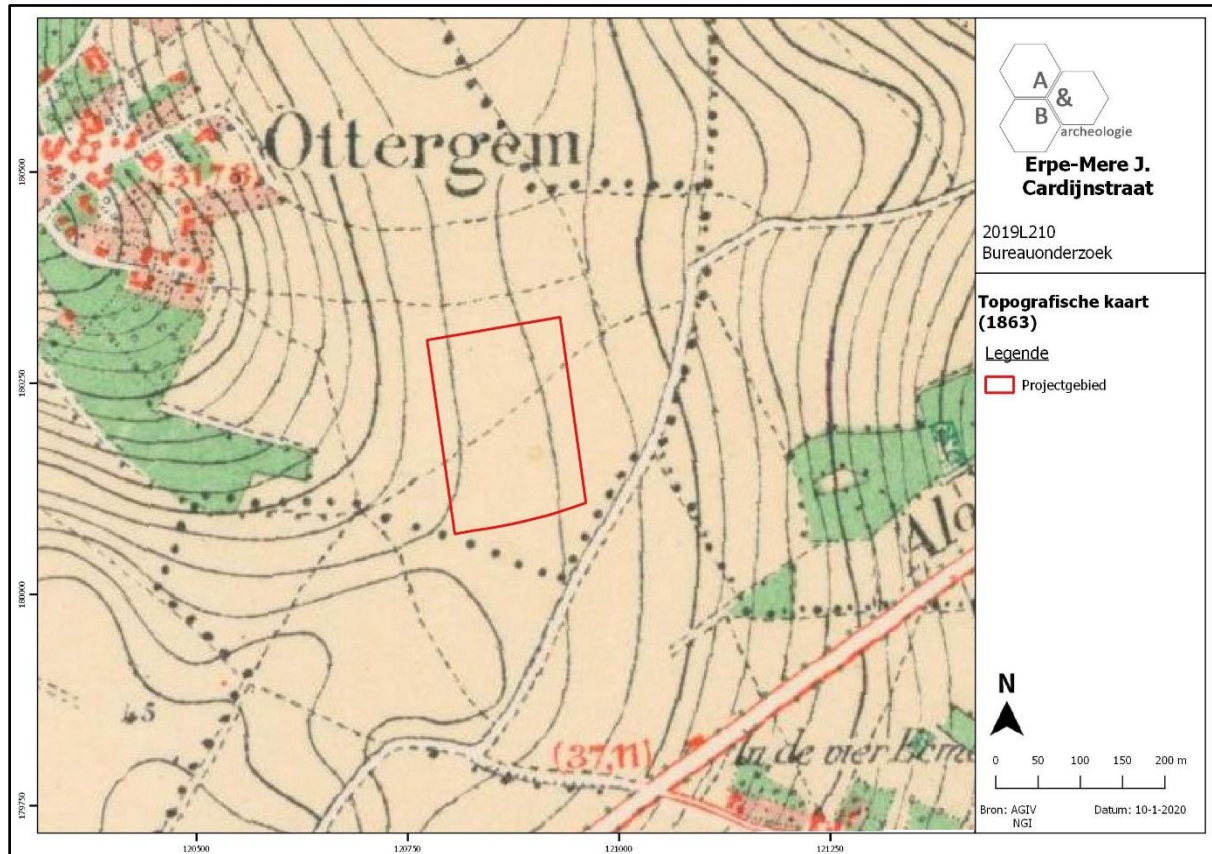
Figuur 17 Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen (bron: geopunt.be).

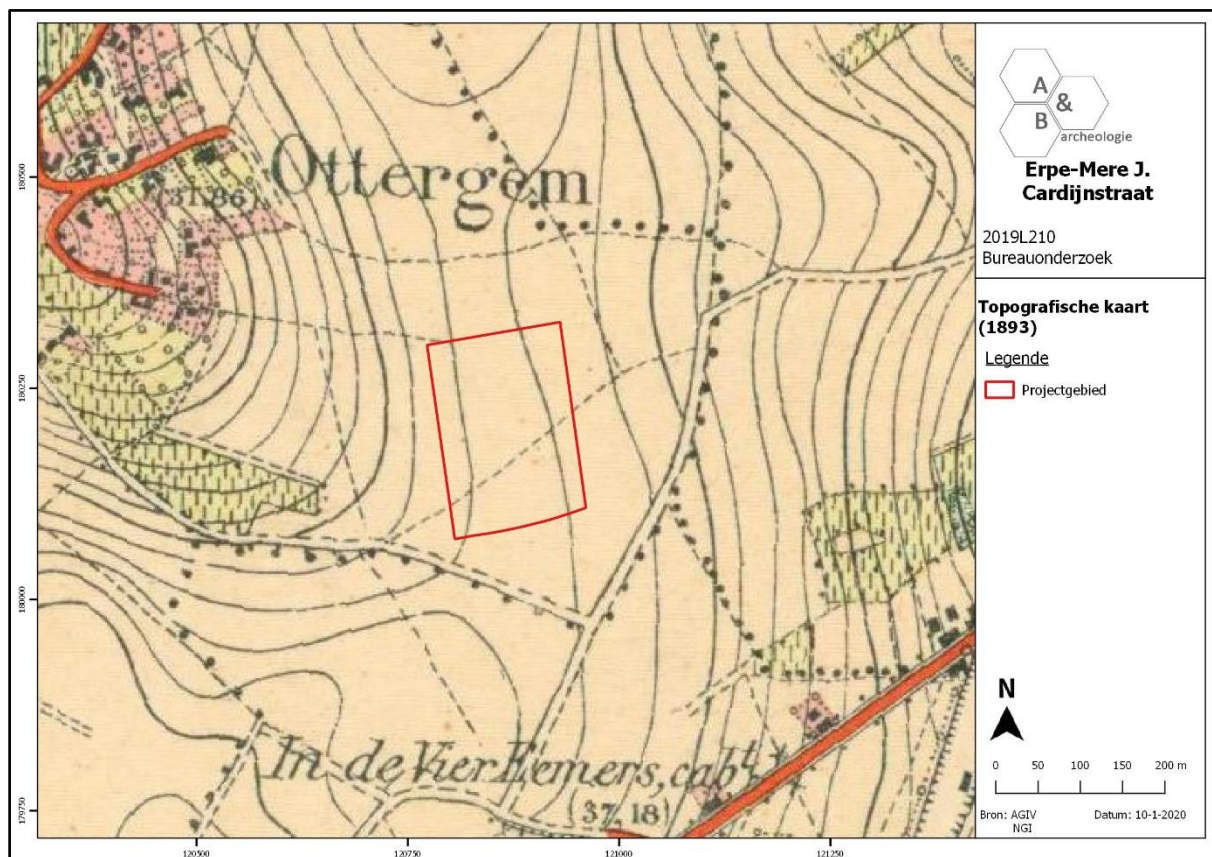
Figuur 18 Uitsnede uit de Poppkaart (bron: geopunt.be).

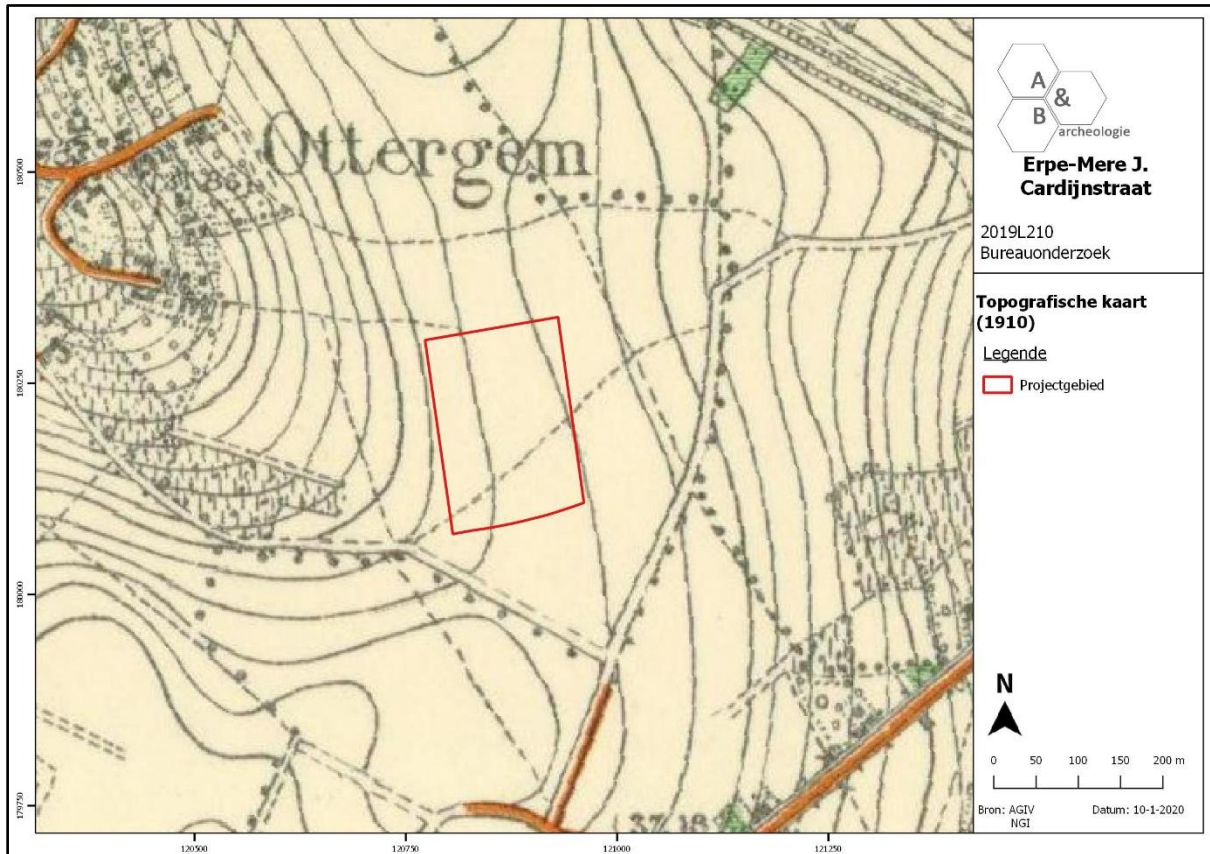
Figuur 19 Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen (bron: geopunt.be).

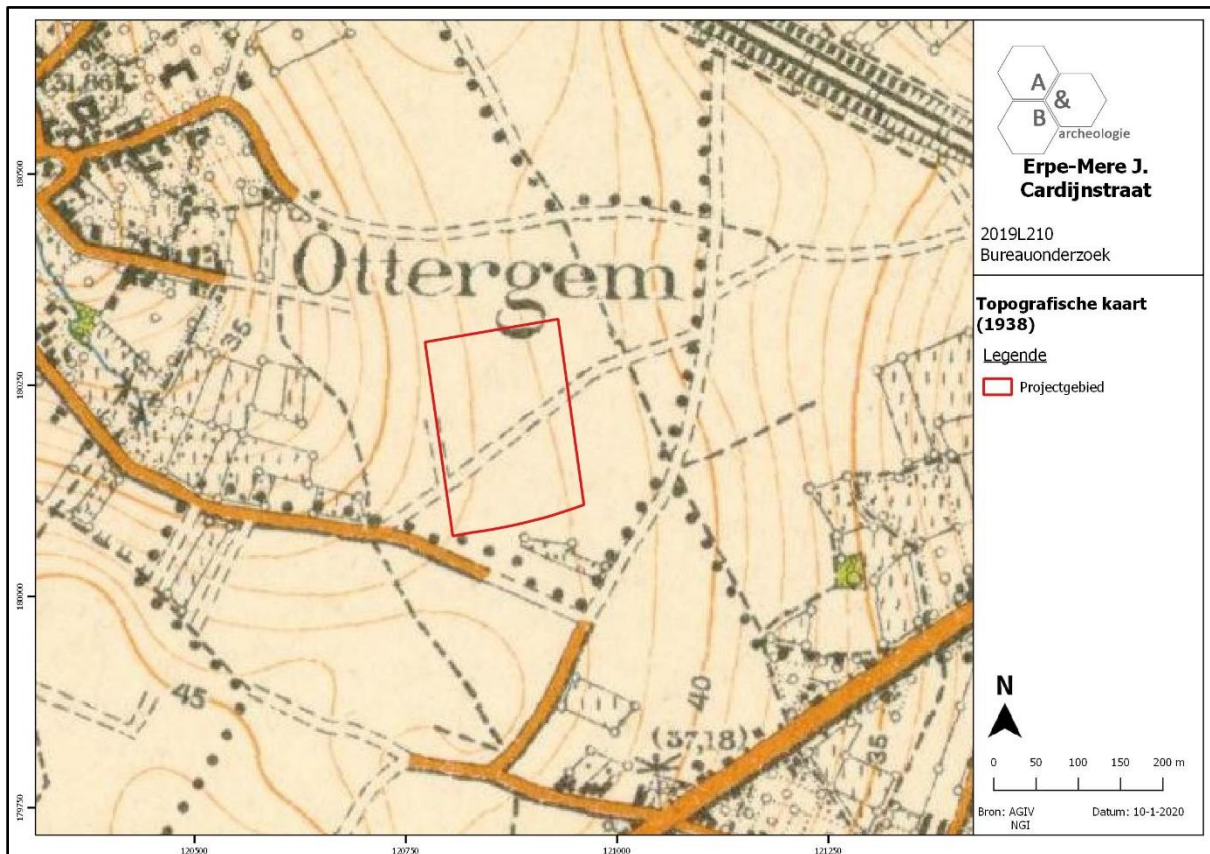
Figuur 20 Uitsnede uit de topografische kaart van 1863 (bron: cartesius.be en NGI).

Figuur 21 Uitsnede uit de topografische kaart van 1893 (bron: cartesius.be en NGI).

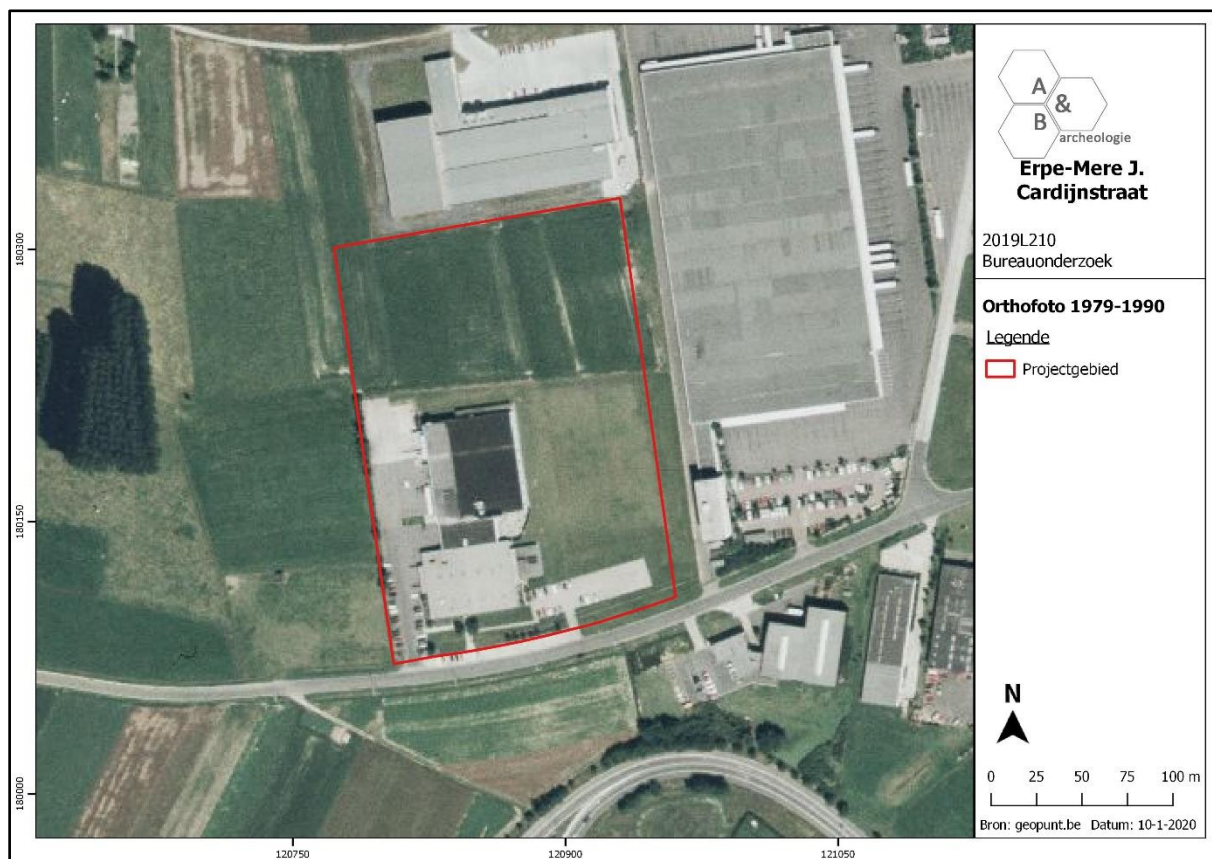
Figuur 22 Uitsnede uit de topografische kaart van 1910 (bron: cartesius.be en NGI).

Figuur 23 Uitsnede uit de topografische kaart van 1938 (bron: cartesius.be en NGI).

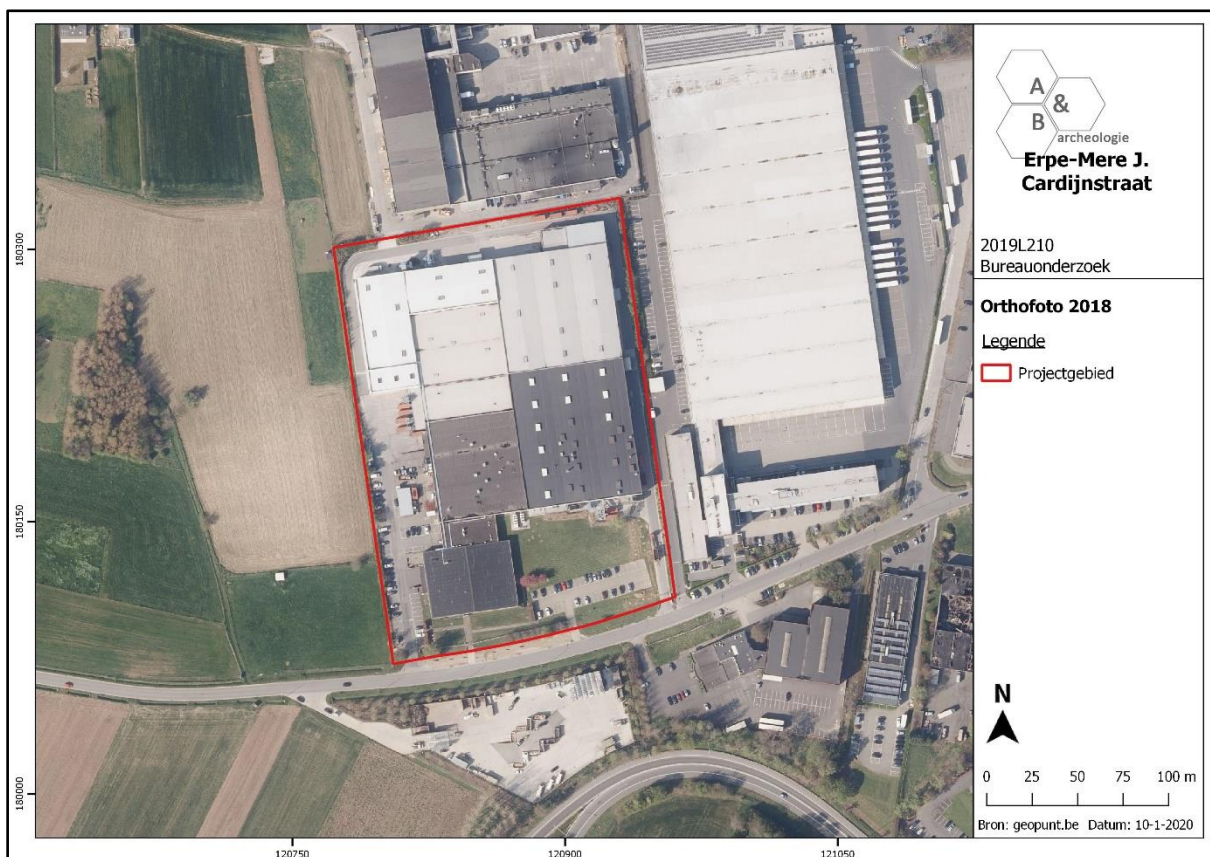
Figuur 24 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be).

Figuur 25 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1979-1990 (bron: geopunt.be).

Figuur 26 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2000-2003 (bron: geopunt.be).

Figuur 27 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2018 (bron: geopunt.be).

2.5. Archeologische situering

Op de Centrale Archeologische Inventaris worden in de omgeving van het projectgebied een aantal sites aangegeven. Een groot deel van de gekende sites is het gevolg van veldprospecties die in de jaren 1980 en 1990 werden uitgevoerd door resp. N. Jansegers en J. Sergeant. Bij deze prospecties werden voornamelijk artefacten uit de steentijd (bvb. CAI Locaties 155327, 155331, 155359, 155257, 155326, 155256, 155328, 155330, 155342, 155254) en uit de Romeinse periode (bvb. CAI Locaties 155327, 155331, 155326, 155330, 155254) gevonden aan het maaiveld, als losse vondst. Ze lijken zich vooral te situeren bovenop de noord-zuid georiënteerde rug, en niet in de belendende beekvalleien. Ze duiden er op dat de regio sinds lang wordt gefrequentieerd. Het betreffen echter sites met materiaal gevonden in secundaire context, aan het maaiveld, en zijn dus geen in situ vondsten. Daarnaast duiden 2 locaties op toevalsvondsten:

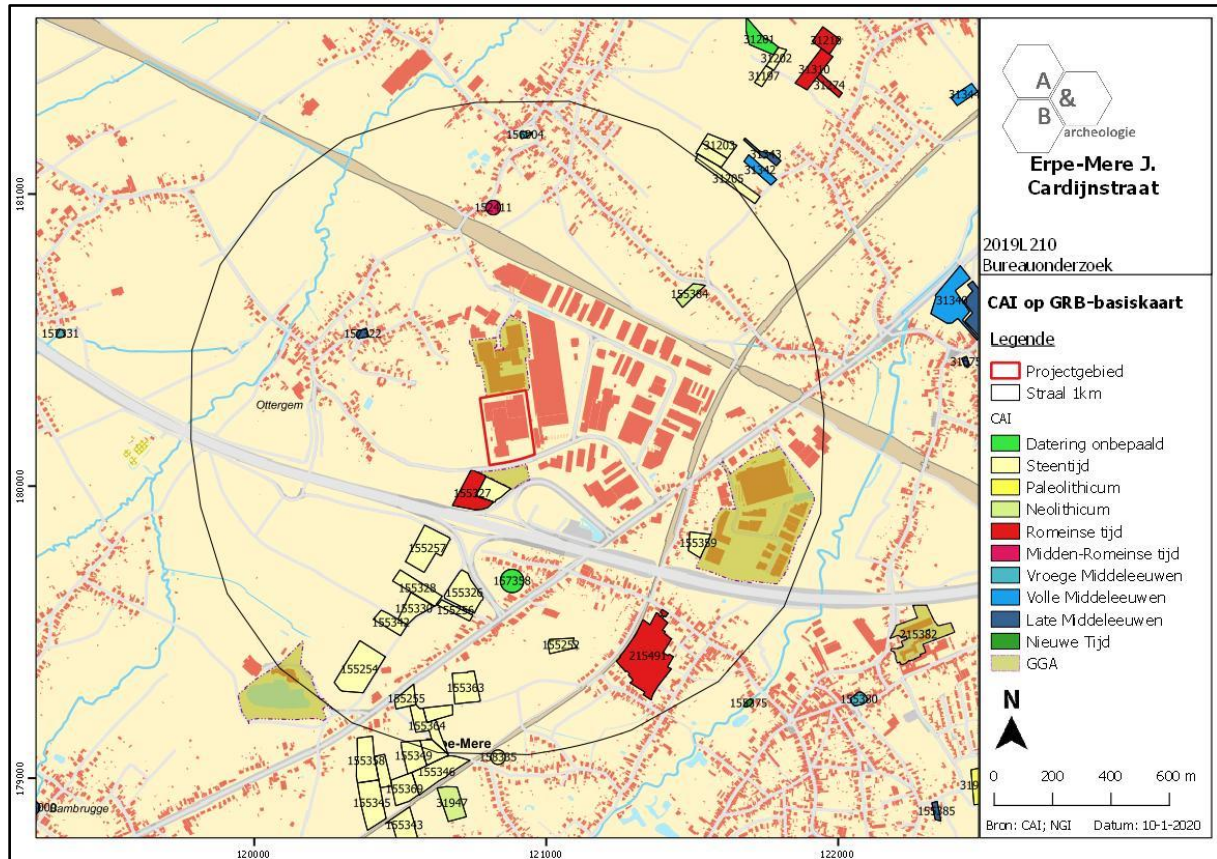
- CAI Locatie 155384: bij het graven van een kuil werd een eindschrabber op kling uit het neolithicum gevonden.
- CAI Locatie 152411: bij de uitbating van een leemgroeve werden en 3 sestertii uit de tweede helft van de 2de eeuw en een geringe hoeveelheid Romeins aardewerk aangetroffen, mogelijk afkomstig van Romeinse nederzetting op deze plaats. Ook werd een vondstenconcentratie uit de Merovingische periode gevonden (randscherf van een pot met naar buiten gebogen verdikte rand; spinschijfje, biconisch van vorm; spinschijfje uit bergkristal; kubusvormige parel uit opaak glas; dubbelconische oogparel).

De parochiekerken van Ottergem (CAI Locatie 157322) en Erondegem (CAI Locatie 156004) werden beide voor het eerst vermeld in 1108 en zijn in de CAI opgenomen als indicatoren. De kerk van Erondegem zou een oorsprong hebben in de vroege middeleeuwen.

In de omgeving van het plangebied gebeurden op heden maar 2 gravende archeologische onderzoeken:

- CAI Locatie 215491: bij een proefsleuvenonderzoek werd een Romeinse site aangesneden, met een relatief groot aantal (paal)kuilen en greppelfragmenten, centraal in de onderzoekszone, en 1 brandrestengraf.
- CAI Locatie 157358: bij een opgraving, werd een veldweg aangetroffen. Het aangetroffen tracé verborg nog twee oudere tracés. De bodem van de wielgeulen van het oudste tracé bevindt zich op 1,8m diepte. Ook de as van de weg verschoof in de loop van de tijd; archeologisch dateerbaar materiaal ontbreekt.

Het terrein net ten noorden van het plangebied en het perceel net ten zuiden, aan de overzijde van de Keerstraat, zijn op de CAI aangeduid als GGA (Gebieden Geen Archeologie). Volgens Onroerend Erfgoed is op deze terreinen geen archeologisch erfgoed meer te verwachten. Voor het terrein ten noorden is dat gebaseerd op een archeologienota, voor het perceel ten zuiden is de motivering niet gekend.

Figuur 28 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) (bron: geopunt.be en CAI).

3. Synthese

3.1. Archeologisch verwachtingspatroon

Op basis van het bureauonderzoek kan volgend verwachtingspatroon vooropgesteld worden:

- Het plangebied is een goede 500m ten zuidwesten gelegen van de kleine dorpskern van Ottergem, een deelgemeente van Erpe-Mere. Afgaande op historisch kaartmateriaal, waarbij de Ferrariskaart uit ca. 1777 voor het plangebied de oudst betrouwbare bron is, was het terrein steeds in gebruik als landbouwgrond en liep er minstens sinds midden 19de eeuw een veldwegel van zuidwest naar noordoost over het terrein. In de tweede helft van de 20ste eeuw verandert het uitzicht van het plangebied: de oorspronkelijk loop van de Keerstraat wordt aangepast (vermoedelijk in het kader van de ontwikkeling van de E40 en de afrit Erpe-Mere), deze begrenst zeker in 1971 het terrein in het zuiden. In de volgende decennia is de ontwikkeling van het plangebied en het industrieterrein goed te volgen via luchtfoto's. Hierbij wordt het voormalige landelijke karakter van het plangebied en de omgeving geleidelijk uitgewist. De bebouwing op het plangebied breidt stelselmatig uit en de landbouwgronden maken plaats voor gebouwen en verharding.

- Ottergem en het plangebied zijn te situeren op een noordelijke uitloper van een heuvelrug die die deel uitmaakt van de Vlaamse Ardennen. Deze uitloper wordt in het westen begrensd door de vallei van de Molenbeek en in het oosten door de Ten Erpenbeek. Beide waterlopen zijn op ruime afstand van het plangebied te situeren (resp. 700m en 1,2km). Er bevinden zich geen andere natuurlijke waterlopen in de buurt. Op het gedetailleerde digitale hoogtemodel van het plangebied is een zeer geaccidenteerd terrein te zien, waarvan het maaiveld hoofdzakelijk tussen +44,00 en +44,60m TAW te situeren is, met in het westen plaatselijk een lagere zone op +43,00m TAW. Het terrein is opvallend hoger gelegen (ca. 1,5m) dan de percelen ten oosten en westen, wat ongetwijfeld een gevolg is van menselijk ingrijpen op het bestaande maaiveldniveau bij het optrekken van de bebouwing en verharding. Op de topografische kaarten uit de 19de-20ste eeuw worden een aantal hoogtelijnen weergegeven op het plangebied die duiden op een geleidelijk hellend karakter van het terrein van oost naar west (of omgekeerd, is niet duidelijk op basis van het kaartmateriaal). Deze helling werd eveneens weggewerkt bij de ontwikkeling van het perceel. Op de bodemkaart wordt het terrein gekarteerd als een droge leembodem met textuur B horizont; deze kartering dateert echter van voor de aanleg van het industrieterrein, en deze bodemopbouw is op heden minstens deel verstoord na de aanleg van de fabrieksgebouwen.

- Er gebeurde tot op heden nog maar weinig gravend archeologisch onderzoek in de omgeving van het plangebied. Bij een recent proefsleuvenonderzoek kwam een Romeinse site aan het licht, bij een oudere opgraving werd een veldwegel onderzocht. Nochtans tonen de vele sites uit de steentijd en de Romeinse periode gekend via veldprospectie dat de omgeving reeds sinds lang werd gefrequentieerd. Deze sites zijn bovendien veelal te situeren bovenop de rug waarop ook het plangebied is gelegen. De vele -gem toponiemen in de buurt duiden op het vroegmiddeleeuwse ontstaan van de huidige naburige dorpskernen van bvb. Ottergem en Erongem. Mocht het terrein op heden nog in gebruik zijn als landbouwgrond, dan zou op basis van deze gegevens een eerder hoge archeologische verwachting worden toegekend aan het plangebied. Rekening houdend met de

ontwikkeling van het wegennet in de omgeving en het bedrijventerrein sinds de laatste decennia van de 20ste eeuw, dient deze verwachting echter naar beneden worden bijgesteld. De kans is klein dat er na de diverse werken op het terrein, waarbij het maaiveldverloop werd gewijzigd en het terrein aanzienlijk werd opgehoogd vooraleer de gebouwen en de verharding werd opgericht, nog archeologische sporen te verwachten zijn op het terrein. De aangrenzende percelen ten noorden en ten zuiden die deel uitmaken van het bedrijventerrein worden in de Centrale Archeologische Inventaris gecatalogeerd als Gebieden Geen Archeologie; deze classificatie geldt meer dan waarschijnlijk ook voor het plangebied.

3.2. Afweging verder vooronderzoek

Deze archeologienota heeft betrekking op de sloop van de bestaande gebouwen op het terrein. Daarna worden er nieuwe bedrijfsgebouwen op het terrein opgericht, als uitbreiding van het bedrijf dat net ten noorden van het plangebied is gelegen, langsheen de Joseph Cardijnstraat. Deze nieuwbouwwerken maken deel uit van een toekomstige aanvraag voor omgevingsvergunning en worden niet behandeld in deze archeologienota. Bij de sloop worden alle gebouwen afgebroken. Er wordt ook ondergrondse uitbraak voorzien (fundeervoeten, leidingen). Er worden geen wezenlijke terreinwijzigingen uitgevoerd bij deze sloop. De verhardingen rond de gebouwen, de parkeerzone in de zuidoostelijke hoek en de groenzones worden niet verwijderd bij de sloopwerken.

Het plangebied kent een lage archeologische verwachting, en gezien de ontwikkeling van het bedrijventerrein is het weinig waarschijnlijk dat er op deze locatie nog onverstoorde archeologische sites te verwachten zijn. Bij het slopen wordt ook ondergrondse uitbraak voorzien. Het terrein is echter aanzienlijk opgehoogd, waardoor het merendeel van deze ondergrondse graafwerken zal gebeuren in reeds geroerde grond. Een verder vooronderzoek zal niet leiden tot nuttige kenniswinst, en er is met hoge waarschijnlijkheid geen archeologisch erfgoed meer aanwezig is op het onderzochte terrein. Omwille van deze redenen wordt geen verder vooronderzoek geadviseerd.

3.3. Beantwoording onderzoeksvragen

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?

Het plangebied is een goede 500m ten zuidwesten gelegen van de kleine dorpskern van Ottergem, een deelgemeente van Erpe-Mere. Afgaande op historisch kaartmateriaal, waarbij de Ferrariskaart uit ca. 1777 voor het plangebied de oudst betrouwbare bron is, was het terrein steeds in gebruik als landbouwgrond en liep er minstens sinds midden 19de eeuw een veldwegel van zuidwest naar noordoost over het terrein. In de tweede helft van de 20ste eeuw verandert het uitzicht van het plangebied: de oorspronkelijk loop van de Keerstraat wordt aangepast (vermoedelijk in het kader van de ontwikkeling van de E40 en de afrit Erpe-Mere), deze begrenst zeker in 1971 het terrein in het zuiden. In de volgende decennia is de ontwikkeling van het plangebied en het industrieterrein goed te volgen via luchtfoto's. Hierbij wordt het voormalige landelijke karakter van het plangebied en de omgeving geleidelijk uitgewist. De bebouwing op het plangebied breidt stelselmatig uit en de

landbouwgronden maken plaats voor gebouwen en verharding. Er gebeurde nog geen archeologisch onderzoek op het terrein.

- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?

Op het gedetailleerde digitale hoogtemodel van het plangebied is een zeer geaccidenteerd terrein te zien, waarvan het maaiveld hoofdzakelijk tussen +44,00 en +44,60m TAW te situeren is, met in het westen plaatselijk een lagere zone op +43,00m TAW. Het terrein is opvallend hoger gelegen (ca. 1,5m) dan de percelen ten oosten en westen, wat ongetwijfeld een gevolg is van menselijk ingrijpen op het bestaande maaiveldniveau bij het optrekken van de bebouwing en verharding. Op de topografische kaarten uit de 19de-20ste eeuw worden een aantal hoogtelijnen weergegeven op het plangebied die duiden op een geleidelijk hellend karakter van het terrein van oost naar west (of omgekeerd, is niet duidelijk op basis van het kaartmateriaal). Deze helling werd eveneens weggewerkt bij de ontwikkeling van het perceel.

- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?

Niet van toepassing.

- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?

Deze archeologienota heeft betrekking op de sloop van de bestaande gebouwen op het terrein. Bij de sloop worden alle gebouwen afgebroken. Er wordt ook ondergrondse uitbraak voorzien (fundeervoeten, leidingen). Er worden geen wezenlijke terreinwijzigingen uitgevoerd bij deze sloop. De verhardingen rond de gebouwen, de parkeerzone in de zuidoostelijke hoek en de groenzones worden niet verwijderd bij de sloopwerken. Het terrein is aanzienlijk opgehoogd, waardoor het merendeel van deze ondergrondse graafwerken zal gebeuren in reeds geroerde grond

- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?

Er is met hoge waarschijnlijkheid geen archeologisch erfgoed meer aanwezig is op het onderzochte terrein.

- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

Niet van toepassing.

4. Samenvatting

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen te Erpe-Mere J. Cardijnstraat-Keerstraat (provincie Oost-Vlaanderen), gelegen buiten woon- en recreatiegebied en waarbij de totale oppervlakte van de bodemingrepen 5000m² of groter is, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het terrein, 36 548m² groot, heeft een rechthoekige vorm en is noord-zuid georiënteerd. Het grenst in het zuiden aan de Keerstraat. Het plangebied wordt bijna volledig ingenomen door een kantoorgebouw met bijhorende industriële loodsen, met errond een verharding in asfalt en beton voor interne circulatie en parkeren. De gebouwen beslaan een totale oppervlakte van 20 638,93m² en zijn gefundeerd met betonplaten en paalfunderingen. In de zuidoostelijke hoek is een bijkomende parking in klinkers gelegen, met daarrond de enige groenzones (gras, enkele struiken en lage bomen) die het plangebied rijk is. In de zuidwestelijke hoek is een ondergrondse hoogspanningsleiding aanwezig, die in een L-vorm richting de hoogspanningscabine loopt; deze is aan de zuidzijde tegen de fabriekshallen aangebouwd. Op het terrein is een voormalige drukkerij gevestigd; naast de funderingen op voeten of paalfundering en de riolering en nutsleidingen van het bestaand gebouw zijn ook op meerdere plaatsen zware fundeermassieven aanwezig voor de drukpersen. Volgens de contactpersoon van de initiatiefnemer is de grond minstens tot 1m diep geroerd geweest bij de bouw van de bestaande gebouwen.

Het plangebied is een goede 500m ten zuidwesten gelegen van de kleine dorpskern van Ottergem, een deelgemeente van Erpe-Mere. Afgaande op historisch kaartmateriaal, waarbij de Ferrariskaart uit ca. 1777 voor het plangebied de oudst betrouwbare bron is, was het terrein steeds in gebruik als landbouwgrond en liep er minstens sinds midden 19de eeuw een veldwegel van zuidwest naar noordoost over het terrein. In de tweede helft van de 20ste eeuw verandert het uitzicht van het plangebied: de oorspronkelijk loop van de Keerstraat wordt aangepast (vermoedelijk in het kader van de ontwikkeling van de E40 en de afrit Erpe-Mere), deze begrenst zeker in 1971 het terrein in het zuiden. In de volgende decennia is de ontwikkeling van het plangebied en het industrieterrein goed te volgen via luchtfoto's. Hierbij wordt het voormalige landelijke karakter van het plangebied en de omgeving geleidelijk uitgewist. De bebouwing op het plangebied breidt stelselmatig uit en de landbouwgronden maken plaats voor gebouwen en verharding. Ottergem en het plangebied zijn te situeren op een noordelijke uitloper van een heuvelrug die die deel uitmaakt van de Vlaamse Ardennen. Deze uitloper wordt in het westen begrensd door de vallei van de Molenbeek en in het oosten door de Ten Erpenbeek. Beide waterlopen zijn op ruime afstand van het plangebied te situeren (resp. 700m en 1,2km). Er bevinden zich geen andere natuurlijke waterlopen in de buurt. Op het gedetailleerde digitale hoogtemodel van het plangebied is een zeer geaccidenteerd terrein te zien, waarvan het maaiveld hoofdzakelijk tussen +44,00 en +44,60m TAW te situeren is, met in het westen plaatselijk een lagere zone op +43,00m TAW. Het terrein is opvallend hoger gelegen (ca. 1,5m) dan de percelen ten oosten en westen, wat ongetwijfeld een gevolg is van menselijk ingrijpen op het bestaande maaiveldniveau bij het optrekken van de bebouwing en verharding. Op de topografische kaarten uit de 19de-20ste eeuw worden een aantal hoogtelijnen weergegeven op het plangebied die duiden op een geleidelijk hellend karakter van het terrein van oost naar west (of

omgekeerd, is niet duidelijk op basis van het kaartmateriaal). Deze helling werd eveneens weggewerkt bij de ontwikkeling van het perceel. Op de bodemkaart wordt het terrein gekarteerd als een droge leembodem met textuur B horizont; deze kartering dateert echter van voor de aanleg van het industrieterrein, en deze bodemopbouw is op heden minstens deel verstoord na de aanleg van de fabrieksgebouwen. Er gebeurde tot op heden nog maar weinig gravend archeologisch onderzoek in de omgeving van het plangebied. Bij een recent proefsleuvenonderzoek kwam een Romeinse site aan het licht, bij een oudere opgraving werd een veldwegel onderzocht. Nochtans tonen de vele sites uit de steentijd en de Romeinse periode gekend via veldprospectie dat de omgeving reeds sinds lang werd gefrequentieerd. Deze sites zijn bovendien veelal te situeren bovenop de rug waarop ook het plangebied is gelegen. De vele -gem toponiemen in de buurt duiden op het vroegmiddeleeuwse ontstaan van de huidige naburige dorpskernen van bvb. Ottergem en Erongem. Mocht het terrein op heden nog in gebruik zijn als landbouwgrond, dan zou op basis van deze gegevens een eerder hoge archeologische verwachting worden toegekend aan het plangebied. Rekening houdend met de ontwikkeling van het wegennet in de omgeving en het bedrijventerrein sinds de laatste decennia van de 20ste eeuw, dient deze verwachting echter naar beneden worden bijgesteld. De kans is klein dat er na de diverse werken op het terrein, waarbij het maaiveldverloop werd gewijzigd en het terrein aanzienlijk werd opgehoogd vooraleer de gebouwen en de verharding werd opgericht, nog archeologische sporen te verwachten zijn op het terrein. De aangrenzende percelen ten noorden en ten zuiden die deel uitmaken van het bedrijventerrein worden in de Centrale Archeologische Inventaris gecatalogeerd als Gebieden Geen Archeologie; deze classificatie geldt meer dan waarschijnlijk ook voor het plangebied.

Deze archeologienota heeft betrekking op de sloop van de bestaande gebouwen op het terrein. Daarna worden er nieuwe bedrijfsgebouwen op het terrein opgericht, als uitbreiding van het bedrijf dat net ten noorden van het plangebied is gelegen, langsheen de Joseph Cardijnstraat. Deze nieuwbouwwerken maken deel uit van een toekomstige aanvraag voor omgevingsvergunning en worden niet behandeld in deze archeologienota. Bij de sloop worden alle gebouwen afgebroken. Er wordt ook ondergrondse uitbraak voorzien (fundeervoeten, leidingen). Er worden geen wezenlijke terreinwijzigingen uitgevoerd bij deze sloop. De verhardingen rond de gebouwen, de parkeerzone in de zuidoostelijke hoek en de groenzones worden niet verwijderd bij de sloopwerken.

Het plangebied kent een lage archeologische verwachting, en gezien de ontwikkeling van het bedrijventerrein is het weinig waarschijnlijk dat er op deze locatie nog onverstoorde archeologische sites te verwachten zijn. Bij het slopen wordt ook ondergrondse uitbraak voorzien. Het terrein is echter aanzienlijk opgehoogd, waardoor het merendeel van deze ondergrondse graafwerken zal gebeuren in reeds geroerde grond. Een verder vooronderzoek zal niet leiden tot nuttige kenniswinst, en er is met hoge waarschijnlijkheid geen archeologisch erfgoed meer aanwezig is op het onderzochte terrein. Omwille van deze redenen wordt geen verder vooronderzoek geadviseerd.

5. Bibliografie

- <https://inventaris.onroenderfgoed.be>
- <https://cai.onroenderfgoed.be/>
- <http://www.geopunt.be/kaart>
- <http://www.cartesius.be/CartesiumPortal/>
- <http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/>
- <http://www.ngi.be/topomapviewer/>
- <https://www.google.be/maps>

6. Bijlages

- Figurenlijst

Figuur 1 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2018 (bron: geopunt.be).....	7
Figuur 2 Beeld vanuit het zuidoosten op het plangebied (bron: https://www.google.com/maps).....	8
Figuur 3 Plan bestaande toestand, het noorden ligt onderaan (bron: initiatiefnemer).	8
Figuur 4 Toestand na de sloop, het noorden ligt onderaan (bron: initiatiefnemer).	9
Figuur 5 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).....	10
Figuur 6 Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI). ..	11
Figuur 7 Zicht op het kadasterplan (bron: geopunt.be).....	11
Figuur 8 Zicht op de bodemgebruikskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be). ..	12
Figuur 9 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel (bron: geopunt.be).....	13
Figuur 10 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel, op siteniveau (bron: geopunt.be).	13
Figuur 11 Zicht op de Potentiële bodemerosiekaart (bron: geopunt.be).	14
Figuur 12 Zicht op de bodemkaart (bron: DOV).	15
Figuur 13 Uitsnede uit de Tertiair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).....	16
Figuur 14 Uitsnede uit de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).	16
Figuur 15 Uitleg bij de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).	17
Figuur 16 Uitsnede uit de Ferrariskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).	19
Figuur 17 Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen (bron: geopunt.be).	19
Figuur 18 Uitsnede uit de Poppkaart (bron: geopunt.be).....	20
Figuur 19 Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen (bron: geopunt.be).	20
Figuur 20 Uitsnede uit de topografische kaart van 1863 (bron: cartesius.be en NGI).	21
Figuur 21 Uitsnede uit de topografische kaart van 1893 (bron: cartesius.be en NGI).	21
Figuur 22 Uitsnede uit de topografische kaart van 1910 (bron: cartesius.be en NGI).	22
Figuur 23 Uitsnede uit de topografische kaart van 1938 (bron: cartesius.be en NGI).	22
Figuur 24 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be).	23
Figuur 25 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1979-1990 (bron: geopunt.be).....	23
Figuur 26 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2000-2003 (bron: geopunt.be).....	24
Figuur 27 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2018 (bron: geopunt.be).	24
Figuur 28 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) (bron: geopunt.be en CAI).....	26

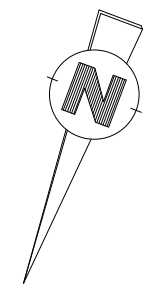
Bijlage: Plan bestaande toestand, ontwerpplan (bron: initiatiefnemer).

REF 50°55'49.59"NB / 3°57'13.59"OL

BESTAANDE TOESTAND
INPLANTINGSPLAN 1/500

2 10 25 50m

GEBRUIKTE EENHEID - CM

NOTA BIJ INPLANTINGSPLAN

- Alle nutsvoorzieningen zijn aanwezig in de Keerstraat
- Oppervlakte van het terrein : 7HA 51A 60CA
- Bebouwde opp. best. gebouwen (Corelio) : 20.638,93 m²
- Bebouwde opp. best. andere gebouwen : 22.339,44 m²
- Totale bebouwde oppervlakte : 42.978,37 m²
- Geen belangrijke bomen te vellen
- Er worden geen wezenlijk terreinwijzigingen uitgevoerd
- Erfdienstbaarheid ondergrondse hoogspanningsleiding

ARCHITECTENBUREAU
DELAFontaine

Postbus 51 | B-4800 Rosseleire | +32 51 22 78 46 | bureau@delafontaine.be

BA_Sloping_I_B_1_2133LLEM.2020.01.17

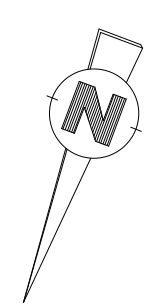
Copyright plan by de Architectenbureau DelaFontaine. This document may contain proprietary and confidential information and may only be used for the purposes for which it is intended. No part of this document may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or by any information storage and retrieval system, without the prior written consent of the Architectenbureau DelaFontaine.

REF 50°55'49.59"NB / 3°57'13.59"OL

NIEUWE TOESTAND
INPLANTINGSPLAN 1/500

2 10 25 50m

GEbruikte eenheid - CM

NOTA BIJ INPLANTINGSPLAN

- **Openbare ruimte** / **terrein** aanwezig in de Keerstraat : 7HA 51A 60CA
- Bebouwde opp. best. gebouwen (Corelio) : 20.638,93 m²
- Bebouwde opp. best. andere gebouwen : 22.339,44 m²
- Bebouwde opp. af te breken (Corelio) : 20.635,68 m²
- Bebouwde opp. af te breken cel 1 diepvries 1 : 1.548,82 m²
- Bebouwde oppervlakte na de werken : 20.793,87 m²

- Geen belangrijke bomen te vellen
- Er worden geen wezenlijk terreinwijzigingen uitgevoerd
- Erftienbaarheid ondergrondse hoogspanningsleiding

ARCHITECTENBUREAU
DELAFontAINE

Postbus 51 | 84800 Rossum | +31 51 22 78 41 | bureau@delafontaine.be

BA_Sloping_I_N_2_2133LLEM.2020.01.17

Documentation for the Architectenbureau Delafontaine. This document may contain proprietary and confidential information and may not be used for any other purpose without the prior written consent of the Architectenbureau Delafontaine. The Architectenbureau Delafontaine is not responsible for the accuracy or completeness of the information contained in this document. The Architectenbureau Delafontaine is not responsible for the accuracy or completeness of the information contained in this document. The Architectenbureau Delafontaine is not responsible for the accuracy or completeness of the information contained in this document.